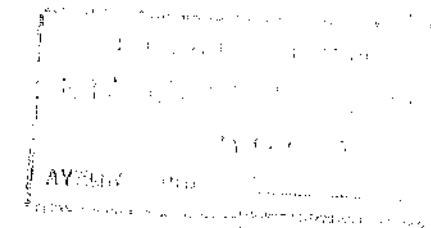

ΑΝΑΠΛΑΣΙΣ

ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΝ

ΤΟΥ ΟΜΩΝΥΜΟΥ ΣΥΛΛΟΓΟΥ

ΕΤΟΣ Γ'. — ΤΟΜΟΣ Γ'.

ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ

ΕΚ ΤΟΥ ΤΥΠΟΓΡΑΦΕΙΟΥ Α. ΚΟΚΚΑΡΑΚΗ ΚΑΙ Ν. ΤΡΙΑΝΤΑΦΥΛΛΟΥ
ΚΑΤΩΣ ΤΟΥ ΔΗΜΑΡΧΕΙΟΥ

1890

ΑΝΑΠΛΑΣΙΣ

ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΝ ΤΟΥ ΟΜΩΝΥΜΟΥ ΣΥΛΛΟΓΟΥ

ΕΚΔΙΔΟΜΕΝΟΝ ΔΙΣ ΤΟΥ ΜΗΝΟΣ

ΣΥΝΔΡΟΜΗ ΕΤΗΣΙΑ ΠΡΟΠΑΗΡΩΤΕΑ

Ἐσωτερικοῦ δρ. 10. Ἐξωτερικοῦ φρ. χρυσῷ 10.
Πᾶς συνδρομητὴς θεωρεῖται καὶ μέλος ἐργαζόμενος.

ΤΙΜΗ ΣΩΜΑΤΩΝ Α' ΚΑΙ Β' ΕΤΟΥΣ ΠΡΟΚΑΤΑΒΑΛΛΟΜΕΝΗ

Διὰ τοὺς συνδρομητάς

Σώμα α'. Ἔτους δρ. ἢ φρ. 5. Σώμα β'. Ἔτους δρ. ἢ φρ. 7
Διὰ τοὺς μὴ συνδρομητάς ἀπὸ δρ. 10.

Συνδρομηταὶ ἐγγράφονται εἰς τὸ κατάστημα τοῦ
Συλλόγου ἐν σοφοῖς Πλάταις παρὰ τῇ Δημοτικῇ Σχολῇ,
ὅδῳς Φλέσσα, ἀριθ. 5, καὶ εἰς τὰ βιβλιοπωλεῖα
«Ἀρίστη Κωνσταντινουπόλεως».

ΠΑΣΑ ΕΠΙΣΤΟΛΗ ΠΡΟΣ ΤΟΝ ΣΥΛΛΟΓΟΝ ΕΠΙΓΡΑΦΕΤΑΙ

Συλλογὴν «Ἀναπλάσεως» Ἀθῆναις.
Collège «Anaplasis» Athènes.

Πᾶσα δωρεὰ πρὸς τὸν Σύλλογον ἢ πρὸς τὸ ταμιεῖον
τοῦ «Ἀποστόλου Παύλου» ἢ πᾶσα συνδρομὴ πρὸς τὸ
περιοδικὸν πέμπεται πρὸς τὸν πρόεδρον τῆς «Ἀνα-
πλάσεως» Μητροπολίτην Ἀθηνῶν κ. Γερμανὸν ἢ πρὸς
τὸν ταμιῶν τοῦ Συλλόγου κ. Γιώργιον Δ. Ματθόπου-
λον ἑμπορον.

Τὰ περικόμμενα χρηρόγραμμα δημοσιεύμενα καὶ μὴ
ἄλλ' ἐπιστρέφονται.

ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ 1 ΙΟΥΝΙΟΥ 1890.

Π Ε Ρ Ι Ε Χ Ο Μ Ε Ν Α

Ἐν καίριον κτύπημα. — Ὁ δὲρ τῆς Ἐκκλησίας
ἀγών. — 1. Σκαλτσούνη, φορολογικὰ μέλητα (18').
2^η ἀντεξουσία. — Πῶς φέλομεν τὸν κλήρον, πολίτην.
— Ἐκκλησία καὶ Παρθενωγραφεῖον ὑπὸ Κ. Διολεσιῶν.
— Γ. Τυπάλδου Κοζάνη ἀγρόταις ἐν τῇ Βουλῇ περὶ
τοῦ ἐκκλησιαστικοῦ ζητήματος. — Ἀνάγκη συγχρῆς ὁπο-
μιήσεως. — Ὀρθολογικὴ κίνησις. — Διοριστὴ ὑπὲρ
τῆς «Ἀναπλάσεως».

Τινὲς ἐξακολοῦθοῦσιν ἔτι πέμποντες τὰς
συνδρομὰς αὐτῶν πρὸς τὸν κ. πρόφην τα-
μιῶν. Καθιστῶμεν γνωστὸν ἔτι ἡ πρὸς τὸ
ταμιεῖον τοῦ Συλλόγου ἀποστολῇ τῶν συν-
δρομῶν γίνεται: Πρὸς τὸν ταμιῶν τῆς
«Ἀναπλάσεως» κ. Γ. Δ. Ματθόπουλον,
ἑμπορον, εἰς Ἀθήνας.

ΕΝ ΚΑΙΡΙΟΝ ΚΤΥΠΗΜΑ

Τοιοῦτον εἶνε τὸ δωδέκατον περὶ ἀντεξου-
σίου ἄρθρον τοῦ κ. Γ. Σκαλτσούνη, ὑπερ δημο-
σιεύμενον σήμερον ἐν τῇ «Ἀναπλάσει» καὶ ὑπερ
ἀπλήστως πάλιν πικτικῶς διὰ ἀναγνωσθῆναι εἶνε
ἐν καίριον κτύπημα κατὰ τοῦ
ὁ λ ι σ μ ο ῦ καὶ τῶν ὁμοφυῶν διδασκαλιῶν.
Ὅ,τι δὲ καθιστᾷ τὸ ἄρθρον τοῦτο ἐπιγνώστου
καὶ μὴ κοινῶς δι' ὅλον τοῦ μήκου ἀπὸ τοῦ
εἶνε καὶ ἡ φυσικότης καὶ ἡ ἀπλότης μεθ' ἧς
διεξάγεται. Ὁ συγγραφεὺς ἐκτίθησι τὰς ἐν-
τοῦ ἰδέας ἐν συνδιαλέξει πρώτον μὲν μετὰ
τινος τελειοφοῦτον τῶν ἐν Ἀθήναις γυμνα-
σίων μεταβαίνοντος εἰς Εὐρώπην πρὸς τελειο-
ποίησιν τῶν σπουδῶν του, εἴτε δὲ μετὰ τῆς

κυρίας Γ'... λαμβάνει δὲ τὰς ἀφορμὰς ἐκ
ζητημάτων τῆς ἡμέρας σπουδαιοτάτων, ὑπερ
ἐρεῖται ζωηρότερον τοῦ ἀνεγνώστου τὸ ἐνδια-
φέρον.

Πῶς εἶνε λελυμένον τὸ περὶ ἐλευθέρσεως τῶν
ἐκκλησιαστικῶν ζήτημα ἐν Εὐρώπῃ καὶ Ἀμερική;
Τίνες ἔχουσιν ἐν Ἑλλάδι τὴν εὐθύνην διὰ
τὴν ἀβέβαιαν ἐκκλησιαστικότητα καὶ διὰ τὴν
τοῦ κλήρου ἀδυσία; Ποία εἶνε ἡ μὴ καὶ
μόνη ὁδὸς ἡ ἔχουσα εἰς τὴν ἐξημέρωσιν καὶ
τὴν ἠθικοποίησιν τοῦ λαοῦ; Ποίας ἰδέας περὶ
ἐλευθέρσεως θελήσεως καὶ εὐθύνης ἔχουσι πλε-
στοι τῶν ἐν Ἑλλάδι νέων; Ποίαν ἠγχοῦ εὐρί-
σκει ἐν Ἑλλάδι καὶ κατὰ πόσον ἐλήφθη ὑπ'
ὕψει τοῦ τῆς βουλῆς εἰς τὴν σύνταξιν τοῦ
νέου ἰταλικοῦ ποινικοῦ κώδικος ἡ νέα τῶν
ἐκκλησιαστικῶν σχολῇ τοῦ Lombroso καὶ
τοῦ Garofalo; Πόσοι καὶ ποιοὶ καθηγηταὶ
τοῦ ποινικοῦ δικαίου ἐν τοῖς πανεπιστημίαις
τῆς Ἑλλάδος ἔγραψαν κατὰ τῆς σχολῆς ταύτης;
Τίς ἡ αἰτία δι' ἣν ἡ σπουδάζουσα ἐν Ἀθήναις
νεολογία ἐδιδόχεται εἰς ἣν κατέστησαν περιέ-
γραψεν ὁ ἀείνωνος διευθυντῆς τοῦ πρακτι-
κοῦ Λυκείου Θ. Νέφης; Ὅποια τὰ συμπερά-
σματα εἰς ἃ καταλήγουσι τινες κρήνοντες ἐπὶ
τῶν πνευματικῶν ἐνεργειῶν τοῦ ἀνθρώπου
κατ' ἀναλογίαν ἐκ τῶν πειρατηρήσεων ἐπὶ τοῦ
ἐνστιγματικοῦ βίου τῶν ζώων; Τίς ἡ ἐπὶ παι-
ραγωγικοῦ ζητήματος γνώμη τοῦ λατροῦ Lon-
get καὶ τοῦ φυσιολόγου Lombard καὶ τοῦ ἡ-
μετέρου ἐν Παρισίοις καθηγητοῦ τῆς ὀφθαλ-
μολογίας κ. Πανᾶ; Ὅποιον τὸ ἐν τῇ «Ἑρμη-
ρίδι τῶν Κυριῶν» ἄρθρον περὶ τῆς ψυχῆς
τῶν μυρμηκῶν; Ἐχουσι λοιπὸν καὶ οἱ μύρμη-
κες καὶ τὰ ἄλλα ζῷα οἴαν καὶ οἱ ἄνθρωποι

πνευματικὰς δυνάμεις; Ὅποια τὰ ἔργα τῶν
ζώων πρὸς τὰ ἔργα τῶν ἀνθρώπων; Τί τὸ ἐν-
στικτὸν πρὸς τὸ αὐτεξούσιον; Τίς ἡ γνώμη
τοῦ μεγάλου ἰδρυτοῦ τῆς νεωτέρας βοτανικῆς
Λινναίου; Ὅποσον τὸ φρόνημα τοῦ Λαμετρή
καὶ τοῦ Χέκελ καὶ τῶν ὁλοφρόνων καὶ πεν-
θεϊστών τῆς Γερμανίας; Τίνες ἐπετέθησαν
πρῶτοι κατὰ τοῦ Γαλιλαίου καὶ τίνες ἀνεκάλυ-
ψαν τοὺς νόμους τῶν αὐραϊῶν σωμάτων;
Τίνα τὰ συνηγοροῦντα ὑπὲρ τοῦ αὐτεξουσίου;
Ἐπὶ τίμῃ σκοπῇ ἐδημοσιεύθη τὸ περὶ ψυχῆς
τῶν μυρμηκῶν ἔκδοξον ἐν τῇ «Ἐφημερίδι τῶν
Κυριῶν»; Τί εἶνε ἡ γυνὴ καὶ πᾶς ἄνθρωπος
ἔνευ θρησκευτικότητος; Τίνες οἱ χιρακτῆρες
τῶν νόμων τῆς ἐλευθερίας ἐν σχέσει πρὸς τοὺς
βιολογικοὺς καὶ ὁργανικοὺς; Ὅποια αἱ περὶ
τῆς ἐλευθέρας νοητικῆς ἐνεργότητος ἀποδείξεις;
Ἰδοὺ τὰ σπουδαῖα ἐνδιαφέροντα ζητήματα,
περὶ ὧν πραγματεύεται τὸ κατωτέρω δημοσι-
εῦμενον ἔκδοξον τοῦ κ. Σκαλτσούνη, καίτοι
καταφέρων κτύπημα κατὰ τοῦ ὀλισμοῦ καὶ τῶν
παρεμφερῶν διδασκαλιῶν. Ἀνέγνωτε αὐτὸ
μετὰ προσοχῆς ὅταν φθάσητε εἰς τὸ τέλος,
ἂν καὶ εἶνε ἱκανῶς μακρὸν, εἰμεθὰ βέβαιοι
ὅτι θὰ εἴπητε: Διὰ τὴν νὰ μὴ ἦτο μακρότερον!

Ο ΥΠΕΡ ΤΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ ΑΓΩΝ

Πρὸς ἀνθρώπους, τοὺς ὁποίους ἔχουσιν ὑπο-
κείμενον ἐμπαιγμὸν καὶ χλεύης, πρὸς τοὺς τοι-
ούτους ἀναμειγνύοντες παρὰ δὲ ἰδούσιν
εἰς κοινὴν ἡν θύμῃ δὲ ἵκναι μὲν τὸν ἀφ-
χιεπίσκοπον Κορινθίαν, οἱ δὲ τὸν τῶν Ἀθηνῶν,
οἱ μὲν διὰ βολοιογραφικῶν, οἱ δὲ διὰ πλαστῶν
βολοιογραφικῶν ἐπιστολῶν δημοσιευμένων εἰς
σπουδαῖον φύλλον! Εἰς τοιοῦτον στάδιον
κατεβίβασαν ἤδη τὸν ὑπὲρ τῆς Ἐκκλησίας ἀγῶνα
αὐτῶν!

Ἀλλὰ τοιοῦτος ἀγὼν, ἔαν ἔνευ πάθους καὶ
ἔνευ πλάνης σωφρόνως σκεφθῶσι, θέλουσιν
ἐννοήσαι ὅτι εἶνε ὅχι ὑπὲρ τῆς Ἐκκλησίας, ἀλλὰ
κατὰ τῆς Ἐκκλησίας καὶ κατ' αὐτῶν τῶν οὕτως
ἀγωνιζομένων.

Μὴ πλανώμεθα!

Βεβαίως δὲν ἀγωνίζεται ὑπὲρ τῆς Ἐκκλησίας
ὁ κολακεύων τὸν κλήρον ἢ οὐνοδύποτε κληρικόν,
ὁ δικαιολογῶν πᾶσαν οἰκονομίαν πρᾶξιν
αὐτῶν, ἔστω καὶ κακὴν, ὁ διαμαρτυρόμενος
κατὰ παντὸς ἐλέγχοντος αὐτοὺς, ἔστω καὶ δι-
καίως, ἔστω καὶ προσηκόντως.

Ἐπίσης δὲν ἀγωνίζεται βεβαίως ὑπὲρ τῆς
Ἐκκλησίας ὁ ἐλέγχων ἀδίκως καὶ ἀνοικίως τὸν
κλήρον ἢ οὐνοδύποτε κληρικόν, ὁ διαστρέφων
τοὺς λόγους ἢ τὰ ἔργα αὐτῶν, ὁ διαδίδων ἀνυπο-
στάτους κατ' αὐτῶν κατηγορίας, ὁ τὰς τυχόν
παρεκτροπὰς αὐτῶν μεγαλοποιῶν, ὁ παραδίδων

αὐτοὺς εἰς κοινὴν θνητὴν διὰ βολοιογραφικῶν
ἢ πλαστῶν βολοιογραφικῶν ἐπιστολῶν, ὁ ἐτοι-
μος νὰ ἐκβροίῃ βαρυνόμενα πάντα ὅστις καὶ
ἔνευ ἀναμείξεως προσώπων καὶ μεθ' ὧν τῆς
εὐγενείας καὶ τῆς κομμιότητος ἤθελεν ἐπιχειρή-
σει νὰ ὑποστηρίξῃ ἐντὸς τῶν ὁρίων τῆς ἀλη-
θείας τοὺς ἐπ' αὐτοῦ ἀδίκως προσβλαλλομένους.

Τίς λοιπὸν ἐκτελῶν τὸ ἐπίμνητον, ἀλλ' ἐπ-
ρεῖς ἔργον τοῦ ἐκτελεσθέντος δημοσιογράφου,
τίς ἀγωνίζεται πρᾶγματι ὑπὲρ τῆς Ἐκκλησίας;
Ἦτις τῆς Ἐκκλησίας ἀγωνίζεται ὁ ὑποστη-
ρίζων καὶ διαδίδων τὰς σωζόμενας αὐτῆς ἀλη-
θείας, ὁ ὑποστηρίζων πάντα ἐκλεκτικῶς ὑπὲρ
αὐτῆς ἐργαζόμενος, ὁ συνηγορῶν παρὰ τῇ πα-
λιτῇ ὅπως λάβῃ πᾶν ἐν τῇ τῆς δικαιοδοσίας
αὐτῆς μέτρῳ ἀνυπόστατον νὰ συντελέσῃ ὑπὲρ
τῆς προαγωγῆς τῶν ἐκκλησιαστικῶν ἀρετῶν
ἔργων, ὁ ὑπερασπίζων τὰ δίκαια αὐτῆς πρὸς
βαλλόμενα, ὁ ἐλέγχων τὰς ποιήσεις τῶν λει-
τουργῶν αὐτῆς ἐν ἀληθείᾳ καὶ δικαιοσύνῃ καὶ
ἐν συνείσκει μεγάλῃ, προσέχων μὴπως ἀπὲρ ὀφει-
λείας βλάβης μᾶλλον γίνῃται πρόξενος.

Ἡ Ἐκκλησία ἡμῶν ἔχει πρᾶγματι ἀνέγ-
κην πολλῶν ὑπὲρ αὐτῆς ἀγωνιστῶν, διότι
ἐνεκα λόγων πολλῶν καὶ ποικίλων, οὐχὶ σημει-
σιμῶν, ἀλλ' ἀπ' αἰῶνων ἤδη ὑφιστάμενων, ἡ
μὴτερ ἡμῶν ἁγία Ἐκκλησία ἐνίσταται οὐχὶ ἐν
ἡ κατὰστάσει ἐπιθυμῇ πᾶν γνήσιον αὐτῆς τέ-
κνον. Ἐμπρὸς λοιπὸν, ὁ ἐπιθυμῶντες νὰ ἀγω-
μισθῇ τὸν ἐκτελεσθέντος τῆς μνητρῆς ἡμῶν
Ἐκκλησίας ἀγῶνα, ἀγωνισθῶμεν ὑπὲρ αὐτῆς,
ἀλλὰ τεταγμένοι οὐχὶ εἰς τὴν πρώτην τὴν κο-
λάκων, οὐδὲ εἰς τὴν δευτέραν τὴν ἐφιστῶν
τάξιν, διότι τότε δὲν ἔχει ἀνέγκην ἡ Ἐκκλησία
ἡμῶν ἄλλων ἐχθρῶν, ὅταν ἔχῃ ἐν ἑαυτῇ τοι-
ούτους ἀγωνιστάς, ἀλλ' ἀγωνισθῶμεν τεταγμέ-
νοι εἰς τὴν θέσιν τῶν ἐκλεκτικῶν, τῶν φιλα-
λήθων, τῶν ἀπαθῶν, τῶν ἀπροσπολήπτων,
τῶν ἀπαρτιάζων, τῶν δικαίων, τῶν ἐπιτιμῶν,
τῶν παρωτισμένων, τῶν ἀξίων τῆς ἀποστολῆς
αὐτῶν δημοσιογράφων.

Τίς ἀνάγκη τῶν ἡρώων, τῶν περιφρονη-
σεων, τῶν ἐμπαιγμῶν εἰς ἀνθρώπους ἐκαγγε-
λομένους ὅτι ἐργάζονται ὑπὲρ τῆς Ἐκκλησίας,
ἐν ἡ τὸ ὑδαργγέλιον τῆς ἀγάπης, τῆς ἀληθείας
καὶ τῆς δικαιοσύνης; Ἰδοὺ, ἰδοὺ! ἱμῶν ἡμῶν
τινὲς ἵνα ἀναδειχθῶσιν ἀνυπόβλητοι εἰς τὸ
ὑβρίζειν! Ἄν λαμβάνουσιν ὅμως ἐπ' αὐτοῖς ὅτι
ἐν τοιαύταις ἐπιλλοῖς ποικίλῃς ἀντιλήψεσιν ὁ
νικῆσας.

Ὡς ὁφίμεθα λοιπὸν εἰς λήθην τὸ παρελθόν
καὶ ὡς τραπεζοῦμεν τὴν ὁδὸν τῆς σωτηρίας διὰ
τὸ μέλλον. Τοῦτο εἶνε παρόντων αὐτῶν τοῦ
ὑδαργγέλιου. Τὸν μὲν δὲ πᾶσι, ὡς εἶρεται,
ἐπιλαμβάνοντες ὡς πρὸς τὸν ἐπὶ τῇ ἐκτε-
λεσθέντος ἐπεκτελεσθέντος ἀγῶνα.

Ὅστις θέλει νὰ ἀγωνισθῇ πρᾶγματι τὸν ἐκ-
γενὴ ὑπὲρ τῆς Ἐκκλησίας ἀγῶνα, ἴδου τὸ ἀλη-
θὲς τοῦ ἀγῶνος τοῦτου στάδιον.

Πᾶσα αἵτησις πρὸς ἀποστολὴν καθυστα-
ρήσαντος φύλλου παρακαλοῦμεν νὰ γίνῃ-
ται ἐντὸς ἐνὸς τοῦ πολὺ μηνός.

Ι. ΣΚΑΛΤΣΟΥΝΗ ΨΥΧΟΛΟΓΙΚΑΙ ΜΕΛΕΤΑΙ ΙΒ'. ΠΕΡΙ ΑΥΤΕΞΟΥΣΙΟΥ Ι

Νέος, διανύσας ἐν Ἀθήναις τὴν σειράν τῶν
γυμνασιακῶν μαθημάτων, μεταβαίνων εἰς τὴν
ἑσπερίαν καὶ διὰ Τεργέστης διερχόμενος,
μ' ἐπεσκέφθη μεταδίδων μοι καὶ ἀσπασμὸς
τοῦ πατρὸς του, ἀρχαίου καὶ σεβαστοῦ φί-
λου μου.

Λόγου γενομένου περὶ τῆς ἐπιτάσεως τῆς
ἐν Ἑλλάδι ἐκκλησιαστικότητος, ἐδήλωσα πρὸς
τὸν ἐπισκεφθέντα με νέον τὴν ἀπορίαν μου
ἐπὶ ταῖς διεξαγομέναις εἰς τὴν δημοσιογραφίαν
συζητήσεσι πρὸς ἑξέουσιν καὶ ὁρισμὸν τῶν
μέσων τῆς περιστολῆς τῶν ἀποτελεσμάτων τῆς
ἐνσωματώσεως ἡθικῆς νόσου, ἐπαπειλοῦσης τὸν
ἡθικὸν καὶ ἔθνηκον βίον τοῦ ἔθνους καὶ ἀτιμα-
ζούσης ἡμᾶς παρὰ τοῖς ἐκπεπολιτισμένοις λαοῖς.

«Πρὸς τί, ἔλεγον, αἱ μακρὰ καὶ ἄσκοποι συ-
ζητήσεις ἐπὶ ζητήματος πρὸ αἰώνων λελυμέ-
νου εἰς κοινωνίας οἷα ἡ ἡμετέρα ἢ καὶ μᾶλ-
λον προηγμένας ἡμῶν εἰς τὸν πολιτισμὸν;
Βεβαίως ὅτι ἡ τιμωρία θὰ παρακολουθῇ
τὸ ἐγκλημα, ἐξήμερος δὲ τῶν ἡθικῶν καὶ ἔξω
τοῦ λαοῦ διὰ τῆς θρησκευτικῆς ἡθικῆς, εἶνε
τὰ μέγα δι' ὧν καὶ ἐν Ἑθρῶπῃ καὶ ἐν Ἀμε-
ρικῇ προήχθη ὁ πολιτισμὸς καὶ δι' ὧν προ-
στατεύεται μὲν ἡ δημοσία τάξις, διὰ τῆς ἐν-
σχύσεως τοῦ κράτους τοῦ πολιτικοῦ νόμου,
διαπλάττεται δὲ τὸ ἡθικὸν τοῦ ἀνθρώπου συν-
αίσθημα καὶ περιστέλλονται αἱ ὁρμαὶ τῶν πα-
θῶν καὶ τῶν κτηνωδῶν ὁρξέων. Ἀντὶ ἀσκό-
που συζητήσεως, δὲν θὰ ἦτο προτιμότερον νὰ
συνεργασθῶμεν πάντες πρὸς ἐφαρμογὴν τῶν
μέσων, δι' ὧν ἐπετεύχθη παρὰ τοῖς ἐκπεπολι-
τισμένοις λαοῖς ἡ βελτίωσις τῶν δημοσίων ἡθῶν
καὶ ἡ περιστολὴ τῆς ἐκκλησιαστικότητος; Οἱ
κυβερνῶντες τὴν πολιτείαν εἶνε βεβαίως ὑπεύ-
θυνοι καὶ διὰ τὴν ἐν Ἑλλάδι δεσπόζουσαν
ἀτιμωρησίαν καὶ διὰ τὴν ἀνῆκουστον πληθὺν
τῶν κατεργουμένων τὰς ποινὰς διατροπῶν,
ἕκαστον τῶν ὁποίων εἶνε ἔναυσμα καὶ παρόν-
της πρὸς διάπραξιν νέων ἐκκλησιαστικῶν πρά-
ξεων. Εἶνε ὡσαύτως ὑπεύθυνοι διὰ τὴν ἀθλι-

ότητα, εἰς ἣν ὁ κλήρος διάκειται, δαπανῶντες
μὲν ἑκατὸν ἑκατομύρια, μὴ καταβάλλοντες δὲ
ἐλάχιστον ἐξ αὐτῶν μέρος πρὸς διαμόρφωσιν
καὶ ἀξιοπρεπῆ τοῦ κλήρου διατήρησιν. Ἀλλ' ἡ
ἐπιβαρύνουσα τοὺς κυβερνῶντας ἐθνικὴ οὐ-
δόλως δικαιολογεῖ τὴν ἐθρῶνιαν καὶ ἀδιαφο-
ρίαν πάντων ἡμῶν περὶ τῆς ἡθικῆς τῆς νεό-
τητος καὶ τοῦ λαοῦ μορφώσεως, ἐφ' ὅσον τοῦ-
λάχιστον δυνάμεθα νὰ συντελέσωμεν καὶ ἐφ'
ἵσον δυνάμεθα ν' ἀπατήσωμεν ἀπὸ τοῦς κυ-
βερνῶντας νὰ ἐπιληφθῶσι καὶ λύσωσι, πρὸ
παντὸς ἄλλου ζητήματος, τὸ τοῦ κλήρου καὶ
τῆς Ἐκκλησίας. Διότι—ὡς μὴ ἀπατῶμεθα—μία
εἶνε ἡ ὁδὸς ἡ ἄγουσα εἰς τὴν ἐξήμερσιν καὶ
ἡθικοποίησιν τῶν λαῶν, ὁ χριστιανισμὸς ἐξυ-
πηρετούμενος ὑπὸ κλήρου πεφωτισμένου, ἐναρ-
μόντου, κατέχοντος ἐν μέσῳ τῆς κοινωνίας ἐν-
τιμον καὶ ἀξιοπρεπῆ θέσιν, καὶ ἀρσενικῶν
ἀπὸ πάσης πολιτικῆς ἐνεργείας. Διότι ὁ χρι-
στιανισμὸς δὲν περιέχει ἑαυτὸν ἐν ἑαυτῷ τὸ
τέλειον καὶ ἰδεώδες τῆς ἡθικότητος καὶ τῶν
παραγγελλμάτων πρὸς θεραπείαν πάσης ἡθικῆς
νόσου, ἀλλ' εἶνε καὶ δυνάμει ἐνεργούσα καὶ
ἐνεσχύουσα τὸ ἐμφυτον θρησκευτικὸν συνεί-
σθημα, δι' οὗ τὰ ἐν τῷ κινήτῳ διακινῶνται δύ-
νανται νὰ μεταβληθῶσι καὶ αἱ πρὸς τὸ κακὸν
γεῖν ὁρμαὶ νὰ ἐκρῖνωσιν. Πρὸς τοῦτο ὅμως
δὲν δύναται νὰ χρησιμεύσῃ οὕτε Ἐκκλησία με-
ρὴ καὶ περιφρουρουμένη οὕτε κλήρος μὴ γνω-
ρίζων ἢ νὰ ἐπιτελῇ τυπικῶς τὰ τῆς ἐξωτερικῆς
λατρίας».

Ὁ ἐπισκεφθεὶς με νέος ἤκουε τοὺς λόγους
μου μετὰ πολλῆς προσοχῆς, ἀλλὰ καὶ μετὰ τι-
νος διαταγμοῦ, ἐκδηλωθέντος μοι διὰ τῆς ἐ-
πομένης παρατηρήσεως.

«Καὶ νομίζετε ὅρα γὰρ ὅτι ἐπὶ τῆς ἡθι-
κῆς τοῦ ἀτόμου καὶ τῶν λαῶν διαπλάσεως δύ-
νανται νὰ ἐπιδράσωσι μέγα ἡθικὰ καὶ θρη-
σκευτικά; Ἐπιτρέψτε μοι νὰ σᾶς παρατηρήσω
ὅτι, ἐφ' ὅσον δύναμαι νὰ γράψω ἀπὸ τοῦς λό-
γους σας, ὑμεῖς παραδέχεσθε ὅτι ὁ ἄνθρωπος
εἶνε ἐλεύθερος κατὰ τὴν διάπραξιν τῶν ἐν-
κλημάτων καὶ ἐν γένει τῶν σκέψεων καὶ τῶν
ἐργῶν του, ἀλλ' ἡ νέα τῶν ἐκκλησιαστικῶν
σχολῇ ἀπέδειξεν ὅτι οἱ ἐκκλησιαστικὰ εἶνε τοι-
οῦτοι ἐκ γενετῆς καὶ ἀταβισμοῦ ἢ γίνονται
ὡς ἐκ περιστάσεων ἀπροόπτων ἐκπεπολιτισ-
μένων ἐκ τῶν βρωμέτων, δι' ὧν τρέφονται, καὶ ἐκ τῶν
ἐπὶ τῆς ἐγκληματικῆς ὕλης ἐπιδράσεως τῶν ἐ-
πενεργειῶν τῆς ἀτιμωρησίας καὶ τοῦ περιέ-
χοντος, ἐν ᾧ ζῶσι. Συμφῶνως πρὸς τὰς ἀρχὰς
ταύτας τῆς νεωτέρας ἐπιστήμης, τὰς ὁποίας
καθιέρωσεν ἐν Ἰταλίᾳ ἡ περιώνυμος θετικὴ
σχολὴ διὰ τοῦ Lombroso καὶ Garofalo,
τοὺς ἐκκλησιαστικὰς πρέπει νὰ θεωρῶμεν ὡς ἀ-
νευθύνους τῶν πράξεων τῶν, νὰ περιορίζωμεν
δ' αὐτοὺς εἰς τὰ φρενοκαχεῖα ἢ καὶ εἰς φρενι-

κός, ως κάμνομεν διὰ τὰ ἔργα κτήνη, ἐξ ὧν ἀπειλείται ἡ ὑπαρξὶς μας. Ἡ μέχρη τοῦδε ἐπιχειρήσεως πρόληψις, καθ' ἣν ἐθεωροῦντο κατάλληλα μέσα ἡθικολογίας καὶ θεωρητικῆς πρὸς ἐξημέρωσιν τῶν ἡθῶν καὶ πρὸς περιστολὴν τῆς περὶ τὸ ἐγκληματεῖν ὁρμῆς, δὲν ἔχονσι πλέον ὑπόστασιν μετὰ τὰς νέας προσόδους τῆς περὶ ἐγκλήματος καὶ ποινῆς ἐπιστήμης».

Ὡς παρατηρεῖ ὁ ἀνιχνεύων, εἶχον ἐνώπιόν μου νέον μὴ διαμορφώσαντα μὲν ἰδίαν ἐπὶ τοῦ ἀντικειμένου ἰδέαν, ἀλλ' ἀποδεξιόμενον τὸ κήρυγμα τῆς νέας ἰταλικῆς τῶν ἐγκληματολόγων σχολῆς, οἷον ἐγνώρισεν εἰς τὸ κοινὸν τῆς Ἑλλάδος ὁ συγγραφεὺς τῶν «Ψυχώσεων». Ἀδύνατον βεβαίως μοι ἀπέβαινε κατὰ τὴν εὐκαιρίαν μὲς φιλικῆς ἐπισκέψεως νὰ ἐπιληφθῶ τῆς ἀναλύσεως καὶ ἀνασκευῆς τῶν περὶ ἐλευθέρως βουλήσεως καὶ ἐγκληματικότητος θεωριῶν τοῦ ὀλισμοῦ καὶ τῆς νέας τῶν ποινικολόγων σχολῆς, ὁρμῶν ὅμως νὰ μὴ ἐγκαταλείψω τὸν ἀρκτὸν νέον εἰς τὴν πλάστην, εἰς ἣν παρίστανται αὐτὸν οἱ τῶν Ἀθηνῶν ὑπερμαχοὶ τῶν παρακλόνων δοξασιῶν, τῷ ἀπηρόντι τὴν ἐπομένην συμβουλὴν.

— «Ἰλλυξω ὅτι προσεχῶς θέλετε μελετήσαι ἐμβριθέστερον τὸ ζήτημα βοηθούμενος καὶ ὑπὸ ἄλλων συγγραφεῶν. Αἱ περὶ ἐλευθερίας τῆς βουλήσεως ἀρχαὶ τῆς καλουμένης νέας σχολῆς ἀντιστοιχεύονται πρὸς τὰς ἀρχαί, ὡς ἀπεδέξαντο πάντες οἱ περὶ τὸν ἀνθρώπου φιλοσοφοῦντες ἀπὸ τοῦ Ἀριστοτέλους μέχρη τοῦ Γουλιέλμου Σάμωνα, αἱ δὲ περὶ ἐγκλήματος καὶ ποινῆς θεωρίαι τοῦ Λομπροσο καὶ Γαρνιάλο, τὰς ὁποίας πλὴν τοῦ συγγραφῆος τῶν «Ψυχώσεων» καὶ ἄλλος εἰς μίαν τῶν συνεδριάσεων τοῦ συλλόγου ὁ Παναγιώτης ἐδίδαξε, κρίνονται ὑπὸ τῶν ἑξῶν φυσιολόγων καὶ ποινικολόγων τῆς Ἑσπερίας ὡς παραδίαι καὶ ἐπιστημονικὰ ἐξαμβλύματα».

— «Ὁμολογῶ, ἐπέλαβε τότε ὁ ἀποπληρωθὲς νέος, ὅτι μέχρη τῆς στιγμῆς ταύτης δὲν ἐγνώριζον ὅτι αἱ νέαι θεωρίαι τῆς ἰταλικῆς σχολῆς, περὶ ἐλευθέρως βουλήσεως καὶ αὐτεξουσίου, τοιαύτους ἔχουσι πολεμίους, θὰ μὲ ὑποχρεώσῃτε δέ, ἐάν ἐνδεσθηθῇτε νὰ μοι ἐπαδείξῃτε τὰς πηγάς, ἀπὸ τὰς ὁποίας ἀρπύζομαι νέας πληροφορίας, γνωρίζων δὲ καὶ τοὺς ἀντικεινόμενους πρὸς ἀνασκευὴν λόγους, εὐρεθῶ εἰς θέσειν νὰ διαμορφώσω ἰδίαν ἐπὶ τοῦ ζητήματος κρίσιν. Ἀποδεξιόμενος ἀνεξέτιςτος τὰς τῶν ἄλλων δοξασίας εἶχον τὴν πεποίθησιν ὅτι αὐταὶ ἐγκρίνονται ὑπὸ τῶν σπουδαιότερων ποινικολόγων».

— Ἡ πλάτη σας εἶνε εὐεχρήτος. Παρατηρῶ δὲ μετὰ λύπης ὅτι οἱ ἐπιχειρήσαντες νὰ κατηχήσωσι τὸν λαὸν τῆς Ἑλλάδος εἰς τὰς θεωρίας τῆς ὀλοδοξίας καὶ τοῦ πανθελισμοῦ καὶ

νὰ κατεστήσωσι πρακτικὰς τὰς ἀναγκαίας αὐτῶν συνεπείας περὶ τοῦ ἀνθρώπου τῶν ἐγκληματικῶν πράξεων, προβαίνοντες εἰς τὴν διδασκαλίαν αὐτῶν ὡσαύτ' ἐπρωάκτο περὶ ἔργων καὶ ἰδεῶν μυθώδως ἀμφισβητούμενων ὑπὸ τῶν ἑξῶν ἐπιστημόνων. Ὑπερδίδαν προέκυψεν ὅτι οἱ πλείστοι τῶν νέων ἐξελίβετε ὅτι αἱ περὶ ἐξελίξεως τῆς ζωῆς θεωρίαι καὶ αἱ περὶ τοῦ ἀνθρώπου τῶν ἀνθρωπίνων πράξεων διδασκαλίαι ἔχοντες ὑπόστασιν ἢ ἐννοεῖται ἀποδεχτὰ τοῦλάχιστον παρὰ τινος τῶν διαπραφῶν τῆς ἐπιστήμης ἑταίρων. Ἀλλ' ὅπως λέγεται ἀποδορὰν εἶναι ἰδίαν περὶ τῆς πλάτης, εἰς τὴν ὁποίαν οὐδὲ περιήρουν, θὰ φέρω εἰς γνῶσιν σας δύο γεγονότα. Πρὸς ἑνὸς περιήρουν ἔτους συνετάχθη εἰς τὸ ἰταλικὸν βασίλειον νέος ποινικὸς κώδικς γενόμενος δεκάτις εἰς τὰς βουλὰς μετὰ μικρὰς ἀσχητήτους καὶ ἐπιχειρήσεις. Ἐννοεῖται ὅτι οἱ ἀποτιλούντες τὴν σημασίαν τῆς ἰταλικῆς κυβερνήσεως εἶναι ἀπορροδοὶ μὲν ἔχοντες τὸν καθολικισμὸν, ἐνδεχομένως δὲ, ἢ ὡς καὶ κολλήτοι, πρὸς πᾶσαν θεωρητικὴν ἰδέαν ἀλλ' οὐτε οἱ κληρικῶντες οὐτε οἱ βουλευταὶ οὐτε τῶν γεγονότων τὰς ἡξίωσαν μετὰς ἡ προσοχῆς τῆς ἀρχῆς καὶ ἐπαγγελίας τῆς καλουμένης νέας ἐγκληματολογικῆς σχολῆς, ἐν δὲ τῷ νέῳ κώδικι ἐπεκρίθησαν καὶ ἐψηφίσθησαν αἱ περὶ ἐλευθέρως βουλήσεως ἀρχαὶ τῆς ἀρχαίας καὶ νεωτέρας ἐπιστήμης. Ἐκ τῶν ὁποίων οὐτε ἡ ἀνθρωπότης οὐτε ἐπαρκεῖς τὰς τῶν ἐπιστημόνων οὐδαμῶς ἀπεμακρύνθησαν. Ὄντω δὲ τῶν δοξασιῶν τῆς νέας σχολῆς ὑποκαταστήσαν ἀπὸ τοῦ τόπου ἑνὸς πρὸς ἑξῶς τὴν ὀλοδοξίαν, οἱ ἐν Ἑλλάδι ἡμεῖς αὐτοὶ μὲς προτείνουμε νὰ ἀραρῶμεν εἰς τὴν ἡμετέραν πολιτείαν. Ὡστε ἐν πύσῃ ποινικῇ ἀτάκῃ, γινώσκων ὅτι τῶν ἱερῶν διαγνώσεως τοῦ χριστιανισμοῦ τῶν ἐγκληματικῶν, τοὺς μὲν «μεγάλους κακοήγους καὶ ἀνθρωποκτόνους νὰ τιμωρῶμεν ἐπικεινέστερον, αὐστηρότερον δὲ τοὺς σχηματικῶς ἡθικώτερους, τὴν δὲ πρὸς τὸ ἐγκληματεῖν νέαν νὰ θεωρῶμεν ὡς μοιραίαν καὶ ἀναγκαίαν σύμπτωσιν καὶ φαινόμενον τῆς ἀρχαίας τροποποιήσεως τοῦ ἐγκλήματος, ὡς πᾶν ἄλλο σύμπτωμα εἶναι μοιραίον ἀποτέλεσμα ἄλλης νόσου» (230 - 237). Ἰδοὺ δὲ καὶ τὸ ἀντίστοιχον τῶν γεγονότων, ἐπὶ τοῦ ὁποίου ἡμεῖς τὴν προσοχὴν σας. Κατὰ τῶν ἄλλοκρίτων δοξασιῶν τῆς ἐγκληματολογικῆς σχολῆς τοῦ Λομπροσο καὶ Γαρνιάλο ἀντεπεξήλθον τριάντα τοῖς καθ' ἡμέραν τοῦ ποινικοῦ δικαίου, τὸ δὲ γεγονός τοῦτο οὐδὲ ἐξήγει τὴν τηρηθείσαν περιφρονητικὴν αἰσθησὶν ἐν ταῖς ἰταλικαῖς βουλαῖς. Ταῦτα λέγων ἔλαβον ἀπὸ χεῖρας τὸ περισπούδαστον ἀνταρραγμα κατὰ διακριτικότητος τῶν ζώων τῆς ἰταλικῆς ποινικολογίας, τοῦ καθ' ἡμέραν ἐν τῷ πανεπιστημίῳ τῆς Βοτανικῆς Λοιπὸν δὲ

οὐ ὑπὸ τὸν τίτλον «I compliceisti» ἀνασκευάζει τὰς θεωρίας τῆς νέας σχολῆς, ἀπολέσας δὲ αὐτὸ εἰς τὴν ἐνάτην σελίδα ἐπέδειξα τὸν κατὰ λόγον τῶν συγγραφεῶν καὶ τῶν ὁρμῶν τῶν τριάντα τοῖς καθ' ἡμέραν τῶν ἐγκλημάτων, ἐν οἷς καὶ οἱ τὰ πρῶτα φέροντες ἐν τῇ Ἑσπερίᾳ μεταξὺ τῶν ἐγκλημάτων τῶν ὀλοδοξιών, ὁ Lucas, ὁ Tissot καὶ ὁ Mayer.

Ὁ ἐπισκεφθεὶς με νέος εὐχαριστήσας με ἐπὶ ταῖς γενομέναις παρατηρήσεσιν μοι ὑπέσχετο ὅτι θέλει προσηυθεύῃ τινος τῶν ὑποδειχθεισῶν πραγματειῶν, ὅπως μελετήσῃ τὰς ἐπαγγελίας τῆς νέας ἐγκληματολογικῆς σχολῆς καὶ τὸ ζήτημα περὶ τοῦ αὐτεξουσίου τοῦ ἀνθρώπου ἐν γένει μετ' ἐπιστάσεως ἀναλόγῳ τῆς σπουδαιότητος αὐτοῦ.

II

Δυστυχῶς δὲν ἦτο μόνον ἡ περίστασις αὕτη, καθ' ἣν διεγίνωσκον τὰ ὑποκαταστάσαντα αὐτὴ τῆς ἀθλήας καταστάσεως, εἰς ἣν διέκτεται ἡ σπουδάζουσα νεολαία ἐν Ἀθήναις, οἷον διέγραψεν ὁ ἀείνωντος διευθυντῆς τοῦ πρακτικοῦ Λοκαίου Θεόδωρος Νέργους. Ἡ ἡθικὴ κατάσταση τῶν μαθητῶν οὐχὶ μόνον τοῦ Ἀκαίου, ἀλλὰ καὶ τῶν λοιπῶν γυμνασίων, εἶνε ἐλαιοειδής. Εἰς οἰκονομικὰς ἑορὰς τῆς ἡμέρας καὶ ἐν πορευθῇ εἰς τὰ κέντρα τῶν διασκεδάσεων, θέλετε ἰδεῖν τοὺς μαθητὰς τῶν γυμνασίων συζητοῦντες περὶ ἀέρων καὶ ὑδάτων, πολλάκις δὲ καὶ χροτοποικοῦντας. Τὰ καφετεῖα καὶ ζυθοπωλεῖα καὶ ἄλλαι διασκεδάσεις, οὐχὶ δὲ καὶ ἡ μέθησις καὶ ἡ ἐκπαίδευσις εἶνε ἡ ἐνδελεχὴς μέριμνα τῶν μαθητῶν. Ὑπόχρυσται βεβαίως καὶ ἐξαιρέσεις, ἀλλὰ τοσοῦτον ὑπάρχει, ὥστε δὲν δύνανται νὰ ληφθῶσιν ὑπ' ὄψιν. Ἡ νοσηρὰ αὕτη κατάσταση ἀποδεικνύει ἡλίον φαινομένον ὅτι ἐλλείπει ἡ πρώτη ἀνατροφή. Τὴν κρίσιν ταύτην θὰ ταλμῇσιν νὰ συμπληρώσω δι' ὀλίγων λέξεων. «Τὰ δὲ ἀποτελέσματα τῆς πλημμελοῦς ἐν τῇ οἰκογενεῇ ἀνατροφῆς συμπληροῦνται καὶ ἐπιτείνονται ἐν τοῖς σχολείοις, ἐμπεδύνονται δὲ καὶ φροβῶς λαμβάνουσι διαστάσεις ἐν μέσῳ ἀντιστροφῆς δηλητηριοποιήσεως ὑπὸ τῶν θεωριῶν τῆς ἐκκρίτου ὀλοδοξίας, ἐξ ὧν ἀποπνύουσι φονικὰ μύσματα πάσης ἡθικῆς ἀρχῆς καὶ εὐθύνης καὶ παντὸς ὕψους καὶ γενναίου φρονήματος».

III

Πρὸς τινων ἐβδωμάδων ἡ κυρία Τ. ἐγράφει μοι ψυχολογικὴν τινὰ ἀπορίαν. «Εἰς μίαν τῶν μελετῶν σας, ἔλεγε μοι, δι' ἧς ἀναλύετε τὰ περὶ συγκριτικῆς φυσιολογίας, ἀνέγνω, ὅτι ἐπὶ μὲν τῶν σωματικῶν καὶ βιολογικῶν φαινομένων ἡ ἐπέκτασις καὶ ἐφαρμογὴ τῶν γεννημένων ἐπὶ τῶν ζώων παρατηρήσεων ἐπὶ τοῦ σωματικοῦ τοῦ ἀνθρώπου ὁργανισμοῦ εἶνε λίαν ἀκροσφαλῆς, οὐχὶ σπανίως δὲ ἐκδέτει τοὺς ἐπιστήμονας

εἰς ἐσφαλμένα συμπεράσματα, ἐπὶ δὲ τῶν πνευματικῶν ἐνεργειῶν τοῦ ἀνθρώπου πᾶσα σκέψις στηριζομένη ἐπὶ τῶν παρατηρήσεων τοῦ ἐνστιγματικοῦ βίου τῶν ζώων εἶνε ἔκτοπος ὁδηγούσα εἰς πλημμελεῖς ἐκτιμήσεις καὶ ἡμαρτημένα πορίσματα, οὕτως ὅπως διαφόρου τῆς ψυχῆς τῆς ἡμετέρας προσσωπικότητος ἀπὸ τῆς οὐσίας τῆς ἐνστιγματικῆς τῶν ζώων δυνάμεως. Ὡς καλῶς ἀντελήφθη τῶν ἰδεῶν σας, θέλω σὰς ἐκδέσει τὴν ἀπορίαν μου».

— Κυρία μου! Ὁρθῶς ἀντελήφθητε τῶν ἰδεῶν μου, ἢ, διὰ νὰ ἐμιλήσω ἀκριβέστερον, ἔλαβον ἀντελήφθητε τῶν προτάσεων καὶ τῶν δοξασιῶν τῶν διδασκάλων τῆς ἐπιστήμης, διότι, προκειμένου περὶ φυσιογνωστικῶν ζητημάτων καὶ βεβαιώσεων, οὐδέποτε ἐκδηλῶ ἰδέαν τινά, μὴ ἀκριβέστατον καὶ κρυφθεῖσαν ἀπὸ τοῦς ἐρμηνεύους ἐπιστήμονας; ὅν ἡ γνώμη κέκτηται κῶρος καὶ αὐθεντίαν ἐπὶ τοῖς συζητούμενοις. Εἶπον ὅτι κρίσεις περὶ βιολογικῶν τοῦ ἀνθρώπου ζητημάτων ἐρηιδόμεναι ἐπὶ πειραματικῶν γενομένων ἐπὶ τῶν σωματικῶν τῶν ζώων εἶνε ἀκροσφαλεῖς, καίτοι κοινὸν ὅρος τοῦ στοιχείου τῆς ζωῆς πάντων τῶν ἐμβίων πλασμάτων. Τὴν πρότασιν ταύτην ἡρώσθη ἀπὸ τῆς συγγραφῆς τοῦ ἱατροῦ Lombroso τοῦ κατέχοντος ὑπέροχον θέσιον μεταξὺ τῶν ξροτόμων καὶ ἐκ τῶν περὶ τοῦ ἀντικειμένου τούτου ἐθικῶν ἔργων τοῦ καθ' ἡμέραν τῶν φυσιολογικῶν ἐπιστημῶν Lombroso. Πρὸς τινων ἡμερῶν δ' ἐπληροφόρηθην ὅτι, κατὰ τὰς ἀρχὰς τοῦ παρόντος ἔτους, ὁ ἡμέτερος Πανδῆς, καθ' ἡμέραν τῆς ὀφθαλμολογίας ἐν Παισιόεις, εἰς ἀναισθησίαν γενομένην εἰς τὴν ἀκαδημίαν τῶν ἱατρικῶν ἐπιστημῶν περὶ τινων ἀναισθητικῶν φαρμάκων, ἐβεβαίωσεν ὅτι τὰποτελέσματα τῶν εἶνε λίαν διάφορα ἐφαρμοζόμενα ἐπὶ τῶν ὀφθαλμῶν τοῦ ἀνθρώπου ἀπὸ τὰ παρατηρούμενα διὰ τῆς χορήσεως αὐτῶν ἐπὶ τῶν ὀφθαλμῶν τῶν ζώων, ἐπέδειξε δὲ διὰ τῶν πειραματικῶν τούτων παρατηρήσεων τοὺς κινδύνους, εἰς οὓς ἐκτίθενται οἱ ἀβασανίστως στηριζόμενοι καὶ κρίνοντες ἐπὶ τῶν ἐξαγομένων τῆς συγκριτικῆς φυσιολογίας. Ἀλλ' ἐννοεῖτε, Κυρία μου, ὅτι ἐπὶ τῶν βιολογικῶν τούτων σκέψεων προέβην ὑπὸς ἐμφανέστερον καταδέξω τὴν ἀλογίαν τῶν γενομένων ἡμῖν προτάσεων περὶ διαγνώσεως καὶ ὁρισμοῦ τῶν ψυχικῶν τοῦ ἀνθρώπου δυνάμεων καὶ ἐνεργειῶν, διὰ τῶν γενομένων ἐπὶ τῶν μηχανικῶν καὶ ἐνστιγματικῶν τῶν ζώων παρατηρήσεων».

— Ἀκριβῶς οὕτω νοήσασι τὸ ἔργον σας ἔκρινα ὅτι εἰς οὓς ἔγραψα νὰ ὑποβάλω ἀπορίαν τινά, εἰς ἣν μ' ἐνέβαλεν ἔκδοτον καταχωρισθὲν εἰς τὸ φύλλον τῆς 28 Ἰανουαρίου τοῦ ἔτους τούτου τῆς ἐν Ἀθήναις ἐκδόσεως τῆς ἐφημερίδος τῶν Κυριῶν, ὑπὸ τὴν ἐπιγρα-

φύην, «ή ψυχή των μυρμηκων». Ούτω λέγονται ή Κυρία Τ. μοι ανέγνωσε τὸ προσηυρηθὲν ἔρ-
θρον περιέχον, ἐν μεταφράσει, ἐκ τοῦ ἀγγλι-
κοῦ, περίληψιν τινε μυρμηκολογικῆς μελέτης.
Μετά δὲ τὴν γενομένην ἀνέγνωσιν ἔβλετό μοι
τὰ λέξεις ἐρωτήματα: «Τὶ φρονεῖτε περὶ τῆς
φράσεως, δι' ἧς ἀποδίδεται εἰς τοὺς μυρμηκας
ψυχικὴ ὑπόστασις; Τί δὲ περὶ τοῦ ἐκδηλου-
μένου ἐν τῷ ἔρθρῳ ἐννοήσεως, ὃν διήγει-
ραν εἰς τὸν γράφοντα τὰ ὀχυρώματα τῶν μυρ-
μηκων, ποσοκελόντα τὸ ἐφύθημα
ἐπὶ τῶν παρειῶν τῶν φυσιολόγων καὶ
μηχανικῶν καὶ ἐπὶ τῶν βεβαιώσεων τοῦ ἀρ-
θρογράφου, καθ' ὅς οἱ μυρμηκες δύνανται νὰ
διδῶσι μαθήματα εἰς τοὺς γεφυροποιούς καὶ
δόκιμους μας; Αἱ ἐξαιτίας αὐταὶ τῶν μυρμη-
κων καὶ ἄλλων ζῶων ἱκανότητες, τὴν τρέπον
δύνανται νὰ συμβιβασθῶσι μὲ τὰς ἐπαγγελίας
σας, καθ' ὅς ἡ ψυχή τοῦ ἀνθρώπου εἶνε οὐσίαις
ὅλως διαφόρου καὶ ὑπερέτας τῆς τῶν ζῶων»;

— «Κυρία μου, ἀπάντησαι εἰς τὰς τεθείσας
μοι ἐρωτήσεις, ὡς πρὸς τὸ κατέλληλον τῆς
φράσεως δι' ἧς ἀποδίδεται εἰς τοὺς μυρμηκας
καὶ εἰς τὰ λοιπὰ ζῶα ψυχικὴ ὑπόστασις ὀλίγα
θὰ σὰς εἴπω. Ἡ λέξις ψυχή εἶνε σύμβολον
φηγίων ἢ ἥλων ἐκδηλοῦν ὑπόστασιν τινε ἢ
ὀντότητα, ἀνυλόγως δὲ τῆς ἀποδιδομένης εἰς
αὐτὸ ἐννοίας ἢ χοῆς αὐτοῦ εἶνε ὁρῆ ἢ ἡμο-
τημένη. Ὁ Ἀριστοτέλης οὐδόλως ἐσφάλη ἐκ-
δηλῶν διὰ τῆς λέξεως ψυχή καὶ τὴν ὁργα-
νικὴν τῶν φυτῶν δύναμιν καὶ τὴν ἐνστιγμα-
τικὴν τῶν ζῶων ὑπόστασιν καὶ τὸ σύνολον
ἐνεργειῶν τινων τοῦ ἀνθρώπου, διότι πρὸς ἐκ-
δήλωσιν τῶν ἀνωτέρων ψυχικῶν λειτουργιῶν
καὶ χαρακτηρίων, ὃν μόνη ἡ ἀνθρωπίνη προσ-
ωπικότης περιβέβληται, ἔκαμε χρῆσιν ἄλλων
φράσεων, ἐδόξε δὲ ὅτι πλὴν τοῦ ψυχικοῦ
στοιχείου ὁ ἄνθρωπος εἶνε πεποικισμένος
νὸ ὁ ποιητικὸν, ὁ δὲ εἶς ἀνθρώπου
καὶ ἀνθρώπου». Οὕτε οἱ μεταφρασταὶ
τῆς Παλαιᾶς Γραφῆς ἡμῶν ἔκδηλῶσαντες
κατὰ τινος περιστάσεως διὰ τῆς λέξεως ψυχή
τὴν ὁργανικὴν τῶν ζῶων ὑπόστασιν, οὔτε ἡμεῖς
σφυλλάμεθα λέγοντες μεταφραστὰς ὅτι ὁ Α. εἶνε
ἡ ψυχή τῆς οἰκογενείας του, ὡπως ἐκδηλώσωμεν
τὸ κέντρον τῆς οἰκογενειακῆς ἐνεργείας. Οἱ
μεταγενέστεροι τοῦ Ἀριστοτέλους καθιερώσαν-
τες τὴν ὁρῆν ἐν στικτῶν διὰ τὰς ἐνεργείας
καὶ παθήσεις τῶν ζῶων χρῶνται τῇ λέξει
ψυχή πρὸς ἐκδήλωσιν τοῦ συνόλου τῶν ἐλευ-
θέρων πνευματικῶν τοῦ ἀνθρώπου δυνάμεων.
Ἀλλὰ καὶ μετὰ τὴν καθιερωθεῖσαν ταύτην
γραμματολογικὴν συνήθειαν, οὐδόλως θὰ ἡ-
μάρτανεν ὁ ὁμιλῶν περὶ τῆς ψυχῆς τῶν ζῶων,
ἐὰν δὲν ἐσκόπει διὰ τοῦτον νὰ συντελέσῃ
τὴν οὐσίαν τῶν αἰτίων τῶν ἐνστιγματικῶν
τῶν ζῶων ἐνεργειῶν πρὸς τὸ ἀσθενεῖν

καὶ αὐτοβούλον καὶ αὐτεξούσιον τῶν πνευμα-
τικῶν τοῦ ἀνθρώπου δυνάμεων καὶ πρὸς τὸν
«ποιητικὸν αὐτοῦ τοῦτον, οὐσίαν ἑαυτοῦ καὶ
αἰδίου». Καὶ ὁ ἀειμνήστως φίλος μας Βρό-
λας ἔκαμε χρῆσιν τῆς φράσεως, ψυχή τῶν
ζῶων, ἀλλ' ὥριζε συγχρότως τὴν κατ' οὐ-
σίαν διαφορὰν τῆς ἐνστιγματικῆς αὐτῆς ἐνερ-
γείας καὶ παθήσεως ἐπὶ τὰς ἐνεργείας τοῦ
ἐκδηλούμενου λόγου καὶ τῆς λογικῆς δυνάμεως,
ὡν στεροῦνται ἀπολύτως τὰ ζῶα. Ὁρίζων δὲ
τὸ ὑποκείμενον ἐκλήρωτον χάσμα μεταξὺ τοῦ
τελειότερου τῶν κτηνῶν καὶ τοῦ ἀνθρώπου
πρᾶξις ὅτι, εἰς οὐρανὸν ἀρτίζον κατὰστα-
σιν καὶ ἐν οὐτῷ διατελῇ, ἔχει ἐν ἑαυτῷ τὸν
σπύρον καὶ τὴν ἐπιτελετικότητα ἀπείροτον προ-
οῦ καὶ ἀναπτύξεως. Ἀλλ' οἱ ὀλιδοῦντες
ἐπὶ σκοπῷ νὰ καταβιβάζωσι τὰς πνευματικὰς
τοῦ ἀνθρώπου ἱκανότητας, ν' ἀνυψώσωσι δὲ
τὰς ἐνστικτους ὁμοίους τῶν κτηνῶν, κάμνωσι
χρῆσιν τῆς ὁμοίας ψυχή ἀδικρίτως ἐφαρ-
μόζοντες αὐτὴν καὶ ἐπὶ τῶν ζῶων καὶ ἐπὶ τῶν
κορκαλίων καὶ οὐγγίων καὶ αὐτῶν τῶν ζωτικῶν
κυντήρων, οὐχὶ κατὰ τὴν Ἀριστοτελικὴν ἐν-
νοίαν, οὐδὲ μεταφορικῶς, ἀλλ' ὅπως παραιοῦ-
σιν τὰς δοξασίας των, καθ' ὅς οἱ εἰρημὶ ὑφί-
σταται διαφορὰ μεταξὺ τῶν ἐνστιγματικῶν τῶν
ζῶων χαρακτηρίων καὶ τῶν πνευματικῶν τῆς
ἀνθρωπίνης προσωπικότητος ἐνεργειῶν καὶ δυν-
άμεων. Οὕτω δὲ οὐδεὶς νὰ εἴχῃ σπουδαί-
ηται ἢ ἐπιγνοῦν τὸ ἀνεκφυσιζόμενον μοι ἔρ-
θρον περὶ ψυχῆς τῶν μυρμηκων. Εἰν μὴ τὰ
περιεχόμενα αὐτοῦ δὲν ἐμαρτύρῃ τὴν πρό-
θεσιν τοῦ γράφοντος ν' ἀνυψώσῃ τὸ ἐνστικτον
ὑπεράνω καὶ αὐτῆς τῆς νοητικῆς τοῦ ἀνθρώ-
που δυνάμεως περιστάντος τοῖς φυσιολόγοις
καὶ μηχανικοῖς ὡς ἰσοδυναμίας ἀντίστοιχας
τῆς ἱκανότητος τοῦ ἀλλοῦ κτηνός.

— Συναισθάνομαι καὶ ἐγὼ, ἐπ' ἐλπίδι τότε ἡ
Κυρία, μεθ' ἧς σπουδαίως, τὴν γενομένην
ταύτην σύγχυσιν τῆς ἀνθρωπίνης ψυχῆς καὶ
τῶν ἐνεργειῶν τοῦ κτηνός, ἀλλ' ἀποβῶς ἐπε-
θύμουν νὰ διαφωτισθῇ τὸ ἐμὸν συναισθημα
καὶ τὰς ἐπὶ τοῦ ἀντικειμένου συγκινητικὰς
ιδέας μου».

— «Κυρία μου! Ὅταν περιηγηθῇς ἐν ὁμοί-
αι ἐνθους καὶ ἀποθαυμάζῃς τὴν μορφὴν αὐτοῦ
καὶ τὴν ἐξαισίαν τῶν χρωμάτων ἀρμονίας, δὲν
λέγετε βεβαίως, ὅπως τὸ θεοποίησε τοῦ σι-
λέχους ἢ τῆς καλῆς ἢ τοῦ δεινολόγου, ἐξ οὗ
τὸ ἐνθους ἐβλάστησεν, ἀλλὰ θανατίζει τὴν φύ-
σιν καὶ τοὺς τεύοντες αὐτῇ ὄρους πρὸς παρα-
γωγὴν τῶν καταπληκτικῶν φαινομένων.
Μυστικὴ καὶ ἀνεξηγήτου δυνάμει, ἐνεργούσα
ἀσάφως καὶ μυστηριώδως, ἐκλύει τὰ κατέλ-
ληλα θρησκευτικὰ μύθους ἀπὸ τῆς τῆς γῆς καὶ ἀπὸ
τῆς ἀνθρώπου φύσεως, ἔλκει δ' αὐτὰ ἐπὶ τοῦ κορ-
μοῦ καὶ ἐπὶ τῆς φύσεως καὶ ἐπὶ τῶν φύλλων

καὶ κατεργάζεται καὶ συνενώνει καὶ ἁρμονίως
διασκευάζει καὶ ζωοποιεῖ τὰ ἔθνη καὶ παρ-
γει τὸ ῥόδον καὶ τὸ ἴαν κατὰ τρόπον ἐπερεί-
ροντα τὸν θαυμασμόν καὶ τὴν ἐκστασιν. Καὶ
ὅταν ὁ φυσιολόγος ἢ ὁ μηχανικὸς ἐξακριβώ-
τῃ ὑπὸ τοῦ μύμηκος καὶ ὑπὸ τῆς μελίσεως
γενόμενα ἔργα ἐκθαμβοῦται ἐνώπιον αὐτῶν
καὶ ἀποθαυμάζει τὰς μυστηριώδεις τῆς φύσεως
ἐνεργείας καὶ κλίνει γόνυ εὐσεβείας ἐνώπιον
τῆς δημιουργικῆς δυνάμεως, ἀλλὰ δὲν ἔχει λό-
γον ν' ἀποθαυμάσῃ τὸ κτήνος ἢ νὰ ἐρυσθῇ
ἐνώπιόν του καὶ ν' ἀνομιολογῇ τὴν ὑπεροχὴν
τοῦ ἀπέναντι τοῦ ἀνθρώπου λόγον. Ἡ ἐπε-
ρίφουσι τὸν θαυμασμόν σας σοφία, ὅταν
προσηλῶνται τοὺς ὀφθαλμοὺς ἐπὶ τοῦ ὁραίου
ἄνθρωπον ἢ ὅταν ὁ μηχανικὸς ἐξακριβώσῃ τὰ
ἔργα τῶν μελισσῶν καὶ τῶν καστῶρων, δὲν
ἔγκειται εἰς τὸ στέλεχος, οὐδὲ εἰς τὸ κτήνος,
ἀλλ' εἰς τὴν δύναμιν τὴν ταυῦτα καταπλη-
κτικὰ ἔργα κατεργαζομένην διὰ τῶν νόμων
τῆς φύσεως. Οὕτω ἀποθαυμάζοντες τὴν μη-
χανικὴν τοῦ ὁροδέντου ἢ τῆς ἑλμοκινήτους
μηχανῆς δὲν θαυμάζομεν τὰ μέταλλα καὶ τὰ
ἐργαλεῖα, ἐξ ὧν συγκρίνεται αἱ μηχαναί, ἀλλὰ
τὸ πνεῦμα καὶ τὰς ἐνεργείας τοῦ δημιουργή-
σαντος αὐτὰς μηχανικοῦ. Τὸ κτήνος ἐπιτελεῖ
τὸ ἔργον τοῦ εἶδους τοῦ μηχανικοῦ καὶ μετὰ
ἐξαιτίας τελειότητος, ἀλλ' εἶνε ἀνίκανον νὰ
ἐπινοήσῃ ἑτερον ἢ ἄλλο τι νὰ ἐκτελέσῃ τῇ
ιδίᾳ γνώσει καὶ πρωτοβουλίᾳ. Ὁ κάστωρ κατα-
σκευάζει τὴν τρώγλην του μὲ πολλὰς ὁροφάς,
ἀλλ' ἐὰν ἀποσπᾷσθε αὐτὸν ἀπὸ τὴν κατασκευ-
αζομένην καλὴν του μετὰ τὴν ἀποπεράτω-
σιν τῆς πρώτης ὁροφῆς καὶ τὸν μεταφέρῃτε
εἰς ἄλλην ἔχουσαν καὶ δευτέραν ὁροφὴν ἐκτι-
σμένην, ὁ κάστωρ δὲν προβαίνει εἰς τὴν οἰκο-
δόμησιν τῆς τρίτης, ἀλλ' ἀναλαμβάνει τὸ ἔρ-
γον ὑπὸ τοῦ σημείου, εἰς ὃ ἔφθγε τὴν πρώτην
οἰκοδομημένην κατοικίαν, διότι ἀκολουθεῖ μη-
χανικῶς τὴν ὁρῆν τῆς ἐργασίας, ὡς ἤρξατο
αὐτὴν, μὴ ἔχων τὴν ἀπλουστάτην νόησιν νὰ
μεταβάλλῃ τὸ ἔργον του, ὡς ἐκ τῆς μεταβολῆς
τῶν περιστάσεων. Ἡ ἀράχνη ὑφαίνει θαυμα-
σίως τὸν ιστὸν τῆς πρὸς ἔργον τῶν ζωῶν,
δι' ὃν τρέφεται, καὶ ἐὰν θέσῃτε αὐτὴν ἐντὸς
ὀκτώγων κώδωνος, θὰ ἐπιχειρήσῃ νὰ ὑφάνῃ τὸν
ιστὸν τῆς, ἂν καὶ εἶνε προφανές ὅτι οὐδεμία
δύναται νὰ εἰσθῇσι λεία. Καταπληκτικὴ εἶνε
ὅντως ἡ λεπτότης καὶ ἡ μαθηματικὴ ἀκρίβεια,
μεθ' ἧς αἱ μέλισσαι καὶ οἱ μύμηκες ἐπιτε-
λαῦσι τὰ ἔργα αὐτῶν, ἀλλ' οὐδὲν πρᾶττονσι
μὴ ὃν ὁρισμένον καὶ προδιαγεγραμμένον εἰς
τοὺς ἀναποδράστους τῆς φύσεως νόμους, ἐξ ὧν
ἤρξαται ἡ τελειότης τῶν ἔργων, καὶ δι' ὧν
ἀποκαλύπτεται προορατικότης καὶ νοῦς, ἐξ οὗ
ἐλαβον ὁρῆν καὶ ὑπόστασιν. Ἀλλὰ τίς δύνα-
ται νὰ γείνῃ συμπαράβολή μεταξὺ τῶν ἐνστιγ-

ματικῶν τούτων καὶ ἀνεγκάτων καὶ μηχανικῶν
φαινομένων μετὰ τῶν ἐλευθέρων τοῦ ἀνθρώ-
που ἔργων; Τὸ ἐνστικτον τοῦ ζῴου εἶνε ἀμε-
τάπτωτον, σταθερόν, ὁμοιόμορφον καὶ ἀμετά-
βλητον, διότι ἐξ αὐτοῦ ἄλλεῖται τὸ αὐτὸ ἐ-
ξοῦσιον τῆς προσωπικότητος. Ὁ μύμηξ
ἐνεργεῖ ὑπὸ τὴν ἀκαταγώνιστον ἐπίδρασιν τῶν
μοιραίων τοῦ εἶδους τοῦ νόμου, ἀλλ' ὁ ἄν-
θρωπος ἐνεργεῖ ὑπὸ τὴν διεύθυνσιν τῆς ἀτο-
μικῆς αὐτοῦ πρωτοβουλίας ἐκτελῶν πᾶν ὅτι
ἠθέλησε ἢ ἐνέκρινεν ἢ ἐπενόησε. Δὲν εἶνε πε-
ποικισμένος, ὡς ὁ κάστωρ, διὰ τοῦ ἐνστικτοῦ πρὸς
ἀνέγερσιν τῆς καλῆς του, ἀλλ' ὑπὸ τοῦ λό-
γου φωτιζόμενος καὶ ἐλεῖν ἐξ ὅς σκεπτό-
μενος καὶ ἐπινοῶν καὶ κατευθύνων τὰς ἱκανό-
τητας τῆς νοήσεως, τῆς φαντασίας καὶ τῆς
προορατικότητος ἧκου ἂν βούληται, δὲν εἶνε
ἐκπῶς ἄτομον καὶ μέλος τοῦ ἀνθρωπίνου
γένους, ἀλλ' εἶνε πρόσωπον ἔχον ἰδίαν ὑπό-
στασιν καὶ ἐλευθέραν ἐνέργειαν καὶ ἀνεξ-
άρτητον βούλησιν. Καὶ ὁ μὴ ἔχων τὴν ἐν-
στιγματικὴν τοῦ μύμηκος ἱκανότητα καὶ ὁ
μὴ περιβαλλόμενος ὑπὸ τῆς φύσεως διὰ τῶν ἐν-
στικτῶν τοῦ κάστωρος ἀνεγείρει τῇ ἰδίᾳ αὐτοῦ
ἐπινοήσῃ καὶ ἐλευθέρᾳ ἐνεργείᾳ τὸν Παρθε-
νῶνα καὶ τὸν Ἅγιον Πέτρον. Καὶ ὁ μὴ δυνά-
μενος, συμφώνως πρὸς τοὺς νόμους τῆς φύ-
σεως, νὰ ὑψωθῇ ὀλίγα μέτρα ὑπεράνω τοῦ
ἐδάφους τῆς γῆς περὶ διὰ σιδηρῶν περὶ γῶν
ἐπὶ τῶν ὁρέων τοῦ Σέμεριν καὶ τοῦ Γουθάρδου.
Καὶ ὁ μὴ δυνάμενος νὰ περιπατήσῃ ἐπὶ τῶν
ὕδατων διασχίσει τὰς θαλάσσας καὶ τοὺς ὠκε-
ανούς ἀπὸ ἑκρου ἕως ἑκρου τῆς γῆς. Πρὸ τι-
νων ἐβδωμάδων παρέρστημεν. Κυρία μου, εἰς
τὴν καθέλευσιν παμμεθέους σιδηροῦ πλοίου
εἰς τὸν ἕρμον τῆς Μούγας. Ὅτε μετὰ τὴν ἐν-
λογίαν τοῦ ἱερέως ἐδόθη τὸ σημεῖον τῆς κινή-
σεως, ὁραία δεσποινὴς ὤθησε διὰ τῆς ἐβρᾶς
χειρὸς μικρὴν μηχανήν, καὶ ὁ σιδηρὸς βράχος
κατήλθεν εἰς τὴν θάλασσαν ὡσεὶ περιστρεφ-
όμενον ἀπομακρυνομένη ἐπὶ τὴν φωλεάν τῆς. Ἐπλη-
κτοι πάντες καὶ ἐν συγκινήσει ἱστάμεθα, ὅτε
ὑμεῖς, Κυρία μου, ἐνθουσιώσα ἐπεφωνήσατε,
«Ὅτως καταπληκτικὴ εἶνε αἱ πύργοι τῆς ἀν-
θρωπίνης βιομηχανίας». Εἰς τὰς λέξεις ταύ-
τας ἔγκειται ἡ λύσις ἡμᾶς τῆς ἀπορίας σας καὶ
τοῦ ζητήματος περὶ τῆς οὐσιώδους διαφορᾶς
μεταξὺ τῆς ἐνστιγματικῆς τῶν ζῶων ἐνεργείας
καὶ τῆς ἐλευθέρως τοῦ ἀνθρώπου ἐνεργότητος
καὶ προσωπικῆς ὑποστάσεως. Τὸ ζῶον ἡμᾶ
γενέσει του γνωρίζει τὸ ἔργον του χωρὶς νὰ
μαθητεύσῃ, διότι εἶνε ὁργανικὸν νόμον ἀμετα-
τρέπτου καὶ ἀμεταβλήτου, οὐδεμία δ' ἐλευ-
θέρᾳ ἐνεργείᾳ ἢ ἄλλῃ δυνάμει παρεμβάλλε-
ται μεταξὺ τῆς φύσεως καὶ τῆς ἐνεργότητος του.
Τὰ νεογνὰ τῶν νησῶν μικρὸν μετὰ τὴν
ἐμφάνησιν των τρέχουσιν εἰς τὴν λεκάνην τοῦ

ὑδάτος καὶ κυλινθοῦσι, καίτοι τῆς θετικῆς αὐ-
τῶν μητρὸς κρανηξοῦσης καὶ ἀντιπαραστροφῆς
ἐκ φόβου μὴ ἀποπνεύσων, οἱ δὲ μύριμνες
φύονται μετ' ἐκείτων ἀσυνειδήτως πάντες τοὺς
καινοὺς τῆς μηχανικῆς καὶ ὀργανωτικῆς τέ-
χνης, τοὺς ὁποίους ἐφαρμόζοντες οἰκοδομοῦσι
τὰ ὀργανώματα, ὡς τὸ κλίμα παρέρει τὸν
βότρυ, ὡς οἱ βλαστοὶ τῶν δένδρων φύονται
πρὸς τὰ ἔρως, αἱ δὲ ὄξαι τῶν εἰσθύνουσαι εἰς
τὴν γῆν κατευθύνονται πρὸς τὰ καταλλήλα
τετα τῆς γῆς στεγνύματα ἀκοπῆς λοξοδρομοῦ-
σαι ἀπέναντι τῶν προστηχόντων προσκομι-
των. Καὶ τὰ ἑξάσκια ταῦτα φαινόμενα περιφρα-
νῶς μετρωτοῦσι περὶ τῆς ὑπέρξεως τοῦ ἀπεί-
ρου, σοφίης ἀμέτρου καὶ προσραττικότητος
ἀνιξερευνητοῦ καὶ υπερβαίνοντος τὴν ἀν-
θρωπίνην διάνοιαν, ἀλλὰ καὶ τοὺς καὶ σοφίαν
καὶ προσραττικότητος ἐκπορεύονται ἀπὸ τὴν δι-
μουρικήν δύναμιν τὴν ἀποκαλυπτομένην
ὡς καὶ διὰ τῶν νόμων τοῦ φυσικοῦ βασιλείου,
ἐφ' ὧν ὁ μέγας ἰδρυτὴς τῆς νεωτέρας Νοτα-
νικῆς ἐπιστήμης Λιναῖος μελετῶν κατ' ὅλον
τὸν βίον ἀνεφώνει «Ὁ γὰρ διαβλέπω εἰς αὐ-
τοὺς τὰν ἐξάσκια καὶ κατέδηλα ἔχρη τῆς
Θεότητος». Ἀλλ' ἐπὶ πάντων τούτων τῶν
θεωρημάτων φαινόμενων τοῦ φυσικοῦ καὶ ἐν-
στιγματικοῦ βίου δεσπόζει καὶ ἐπικρατεῖ ὁ
χαρκατὴς τοῦ σταθεροῦ, τοῦ ἀμεταβλήτου,
τοῦ ἀμεταπτώτου. Τὰ ἔργα τῶν μυρμηκῶν καὶ
μελισσῶν, οἷα περιγράφονται εἰς τὸ ἀνιγνω-
σθέν μοι ἐξ ὁδῶν οὐδόλως διαφύρονται τῶν
ἔργων τῶν μυρμηκῶν καὶ τῶν μελισσῶν τῆς
ἀρχαϊκότητος, πάντα δὲ τὰ κτήνη τοῦ αὐτοῦ ἐλ-
δους τὰ ζῶντα εἰς τὰς Ἰνδίας εἰς τὴν Καλλι-
φορνίαν καὶ εἰς τοὺς ἀντιθέτους πόλους ἐκτε-
λοῦσιν ἐκκαρβὸς τὰ αὐτὰ ἔργα ἔνθεν μεταβί-
λῃς τινας, διότι πρὸς παραγωγὴν αὐτῶν προ-
νοεῖ καὶ διευθύνει ὁ μοιραῖος νόμος τῆς φύ-
σεως, ὑπὸ δὲ τὴν ἐπίδρασιν αὐτοῦ τὸ κτῆνος
ἐπιτελεῖ ἑντὸς ὁρισμένου κύκλου καὶ κινήσεως
νοήσεως καὶ βουλήσεως. Ἀλλὰ τὰ τοῦ ἀνθρώ-
που δὲν εἶνε μόνον διάφορα, εἶνε καὶ ἐναντία
καὶ χαρκατῶν ἀντιθέτων τῶν τοῦ ἐνστιγμα-
τικοῦ καὶ φυσικοῦ βασιλείου. Ἡμεῖς, Κυρία
μου, μελετῶμεν ἐπὶ τῶν ἐνστικτῶν τῶν μυρ-
μηκῶν, ἄλλοι δὲ κατὰ τὴν ὥραν ταύτην μελε-
τῶσι περὶ τῆς πορείας τῶν ἀστέρων, ἐνφ' ἑτε-
ροι ἐργάζονται πρὸς μεταβίβασιν τῶν ἰδεῶν
μας ἀπὸ τοῦ ἐνὸς ἡμισφαρίου εἰς τὸ ἕτερον,
διὰ τῆς ταχύτητος τοῦ κεραυνοῦ, ἐνφ' ἄλλοι
ἐντασχοιοῦνται νὰ δημιουργήσωσι διὰ τῆς θερ-
μάνσεως τοῦ ὕδατος τεραστίαν δύναμιν κι-
νωτοῦν κολοσιμῶς ἐκ σιδήρου μηχανάς. Καὶ
ὁ μὲν Ἀριστοτέλης τὴν μίαν τῶν ἡμερῶν ὁρί-
ζει τοὺς νόμους τοῦ ζώου βασιλείου καὶ δι-
μουρκεῖ τὴν ἐπιστήμην τῆς Φυσικῆς Ἰστο-
ρίας, τὴν ἐπινοῶν δὲ ἀναλύων τὰ πνευματικὰ

καὶ ψυχολογικὰ γεγονότα διεργάζει τὸ ἔβατον
τῆς ἀνύσσου τῆς διαχωρίζοντος τὴν ἀνθρω-
πότητα ἀπὸ τὴν λοιπὴν κτίσιν, κατ' ἑλλην δὲ
ἡμέραν ἐπιλαμβάνοντος τοῦ ζητήματος τῆς
μηχανικῆς τῶν σωματίων κινήσεως ἀποδεικνύει
διὰ πειραματικῶν ἐπιχειρημάτων τὴν ὑπαρξὴν
πρώτης Διμουρικής καὶ Κινητικῆς Ἀρχῆς,
ἐξ ἧς ἐκπορεύεται καὶ «ὁ ἀφύκτος ποιητικὸς
τοῦ ἀνθρώπου νοῦς», σήμερον δὲ εἰς τῶν ἐπο-
γράφων του ἐπιχειρεῖ ν' ἀποδείξῃ ἐν αὐτῇ τῇ
χώρῃ τῶν Ἀθηνῶν ὅτι ὁ νοῦς καὶ ἡ ψυχὴ τοῦ
Ἀριστοτέλους οὐδόλως διαφύρονται κατ' οὐσίαν
τῆς ψυχῆς τοῦ κοραλίου καὶ τοῦ βατράχου.
Καὶ πάντες συναισθανόμεθα καὶ γνωρίζομεν
ὅτι ἡ βουλήσας μας προηγείται μὲν τῶν ἐνε-
ργειῶν μας, συμβαδίζει δὲ καὶ τροποποιεῖ αὐ-
τὰς ἐπιβάλλουσα τὴν ἀσφαλίαν τῆς ἰδίας ἡμῶν
προσωπικότητος, καὶ οὐδέ τις ἀγνοεῖ ὅτι τὸ
ὑπάρχον ἡμῶν εἶνε τὸ ἐλευθέριον θέλει καὶ
ἐνεργεῖν μετὰ τὴν ἐκτίμησιν τῶν ἐπαρχόντων
αἰτίων καὶ τῶν ἐνδεχόμενων ἐν τῷ μέλλοντι
πρωσιτάσεων. Ἐφ' ἧς βεβαιεῖται ἡ ἐκλογὴ ἡμῶν
καὶ ἡ ληφθεῖσα ἀπόφασις, καὶ πάντες ἐπι-
στικνται ὅτι τὸ ἐνστικτὸν τοῦ ζώου διαφέρει
τῆς λογικότητος καὶ ἐλευθερίας τῆς ψυχῆς τοῦ
ἀνθρώπου ὡς ὁ σιωπῶν ἀπὸ τὴν πρὸς
δοῦν, ὡς ὁ ἐλευθερία ἀπὸ τὴν ἀνάγκην καὶ
τὴν δουλείαν, ὡς τὸ ἐννοούμενον ἀπείρου
ἀπὸ τὸν κορλίου τοῦ σταθεροῦ, καὶ ὡς ὁ ἀ-
μετῆς καὶ ὁ Χέλ καὶ οἱ ταῦτων ἀπὸ τοῦ ἀ-
μετῆτος καὶ τοῦ μέγιστου ὅτι ἡ οὐσία τῶν
ἐνστικτῶν τοῦ ζώου καὶ τῶν γενναίων αἰ-
σθημάτων τῶν ἀνθρώπων τὴν ἰδίαν ὑπαρ-
ξὴν καὶ προσωπικότητα πρὸς ἀνεκχώρητον τῆς
παραγωγῆς ἀνθρωπότητος ἢ πρὸς διεκδικήσιν
τῶν δικαιῶν τῆς πατρίδος εἶνε ἡ αὐτὴ ὡς ἡ
ἐκπορευομένη ἀπὸ τῆς ἀρχαίας καὶ ἰσχυρῆς
ἐνδοκτικῆς ὕλης. Ταύτην εἶνε, Κυρία
μου, ἡ κατωστρατιανὴ καὶ ἀπείρατος ποικιλία
τῆς ἀνθρωπότητος ἐντοπότητος. Φυσιολόγοι, ἱε-
ροὶ καὶ φιλοσοφικοὶ ἀλλοιοὶ νοσηταὶ καὶ
ἐργάζονται, ὡς διακρινόμενοι τὰς φυσικο-
λογικὰς τῶν σωματίων λειτουργίας καὶ τὰς πε-
φολογικὰς αὐτῶν μεταβολὰς παρατηροῦν τὸν
ἀνθρώπου βίον θεωροῦντες τὰς νόσους ἢ
ἐλαττωμένους τὰ ἐπιδόματα τῶν νόσων ἀποτέλε-
σματα, σχολῇ δὲ ἐξελεχθῶσι ἀπὸ τῶν τάξεων τῆς
ἐλαιοποιότητος καὶ τοῦ πανθισμοῦ τῆς Γεω-
ρίας, ἡ τῶν ἀφρόνων ἀπαισιόδοξον, διδάσκου-
σι ἐλπίδας τῆς ἀνθρωπότητος ἐνεργείας εἶνε
οἱ προάγοντες τὴν ἐκμηδύναν καὶ τὴν αὐτο-
χτονίαν. Πόθιν δ' ἐκταράζει ἡ ἀπειροσύνη
αὐτῇ ποικιλίᾳ ἐντοπότητος καὶ μελιτῶν καὶ ἀπο-
καλύψεων καὶ ἀνστημάτων καὶ προόδου καὶ
ἀπιστοδομημάτων; καὶ πόθιν τὰ ἀμφοτέρωτα
καὶ αἱ ἀρεταὶ καὶ αἱ τιμῶσαι τὴν ἀνθρωπότη-

τα πράξεις καὶ ἡ μόρφωσις τῆς τέχνης καὶ
ἡ ἐπιστήμη καὶ ἡ μετέβασις ἀπὸ τῆς ἀρχαίας
καὶ βαρβαρῶν καταστάσεως εἰς τὸν πολιτισμὸν
καὶ εἰς τὴν λεπτότητα τῶν ἡθῶν καὶ εἰς τὴν
ὁργάνωσιν φιλανθρωπικῶν ἰδρυμάτων καὶ θε-
σμῶν ἐλευθέρως κοινωνικῆς συμβίωσης; Μία
εἶνε ἡ πηγὴ τῆς ἀπεράντου ταύτης καὶ κατα-
πληκτικῆς ποικιλίας καὶ μεταβολῆς, τὰ στοι-
χεῖα, οἱ χαρκατῆρες, αἱ ἱκανότητες καὶ τὰ προσ-
όντα ἐλευθέρως ἐνεργείας καὶ βουλήσεως, ὧν
στερεῖται μὲν ὁ μύρμηξ καὶ πᾶν ἐπὶ τῆς γῆς
κτῆνος, περιεβλήθη δὲ δι' αὐτῶν ὁ ἄνθρωπος
καὶ κατέστη ἀληθὴς εἰκὼν τῆς διμουρικής
δυνάμεως μὴ δημιουργῶν μὲν ἐκ τοῦ μὴ ὄν-
τος, ἀλλὰ μεταβάλλων τὸ ἑαυτοῦ καὶ περὶ ἑαυ-
τοῦ καὶ τελειοποιῶν, καὶ δημιουργῶν ὄντα καὶ
δυνάμεις καὶ θεσμούς καὶ ἰδρύματα διὰ τῆς
διευθύνσεως, ἐν ἀνάγκῃ δὲ καὶ διὰ τῆς ὑπερ-
νικήσεως καὶ παραγκωνίσεως τῶν νόμων τῆς
φύσεως. Τὸ κτῆνος τίθεται ἐν ἐνεργείᾳ καὶ
διευθύνεται ὑπὸ τῆς φύσεως, ὁ δὲ ἄνθρωπος
διευθύνει καὶ δεσπόζει καὶ κατακυριεύει καὶ
μεταβάλλει πάντα τὰ τῆς φύσεως καὶ τῶν μοι-
ραίων αὐτοῦ νόμων. Ἐλευθερία σκέψεως, ἐλευ-
θερία ἐκπαιδεύσεως, ἐλευθερία τοῦ διευθύνειν
τὴν προσοχὴν τῶν ψυχικῶν δυνάμεων ἐπὶ
παντὸς ἀντικειμένου καὶ ἐπὶ πάσης μελέτης,
ἐλευθερία ἐνεργείας καὶ βουλήσεως, συναίσθη-
σις τῆς ἰδίας ἐλευθερίας καὶ τῆς εὐθύνης τῶν
ἰδεῶν πρόξενον, ἰδοὺ τὰ συνιστῶντα τὸ μετὰ
λόγου αὐτεξούσιον τῆς ἀνθρωπότητος προσωπι-
κότητος ἀμυδρῶς ἀπεικονίζοντα ἐν τῷ πεπε-
ρασμένῳ τῷ ἄπειρον τῆς διμουρικής δυνά-
μεως, διαχωρίζοντα δὲ δι' ἄβυστον χάσματος
τὸ ἔλλογον τοῦ ἀνθρώπου βασιλείου ἀπὸ τὴν
λοιπὴν κτίσιν καὶ διανοίγοντα αὐτῷ ὁρίζον-
τας ὑπερκοσμίαν ἐννοήσεων καὶ φρονημάτων
καὶ ἐλπίδων.

Ἐννοήσας ὅτι παρέτεινα τὸν λόγον πέ-
ραν τοῦ δέοντος δέκοφα αὐτόν, ἡ δὲ Κυρία
μεθ' ἧς συνδιελεγόμην, — «Συνησθάνομαι πλη-
ρέστατα, εἶπε, τὴν μεγάλην ἀπόστασιν τῆς ψυ-
χικῆς τοῦ ἀνθρώπου ἵπστασεως ἀπὸ τῆς ἐν-
στιγματικῆς τῶν ζώων δυνάμεως καὶ τὴν ὕλως
ἐξαιρετικὴν θέσιν, εἰς τὴν ὁποῖαν ὁ Ὁριστὸς
ἐτάξε τὸν ἄνθρωπον ἐπὶ τῆς γῆς, ἀλλὰ σὰς ὁ-
μολογῶ ἐν πάσῃ ἐλλεικρίειᾳ ὅτι σπουδαῖαι
ἀπορίαι μοῦ συνταράσσουσι πολλὰς τὴν διάνο-
ιαν καὶ τὰ αἰσθήματα τῆς καρδίας, ὡς ἐκ
τῆς ἀνεργώσεως δημοσιεύσεων, αἵτινες κλονί-
ζουσι τὰς εὐσεβεῖς πεποιθήσεις καὶ καταλύουσι
τὸ ὑπερκόσμιον φρόνημα. Τὰ ἔχρη τῆς πρώτης
ἐν τῇ οἰκογενείᾳ ἀνατροφῆς καὶ τὰ εὐλαβῆ
ὑποδείγματα καὶ εὐσεβεῖς παραγγέλματα τῶν
ἐπὶ σοφίᾳ καὶ ἀρετῇ διακρινόμενων εἰς πάσας
τὰς ἐκπολιτισθείσας χώρας τῆς γῆς, διέσωσαν
τὰ αἰσθήματα καὶ τὰς πεποιθήσεις μου ἀπὸ

πάντα κλονισμὸν ἐπιγενομένην ἐπ' ὀνόματι τῆς
προόδου καὶ τῆς ἐπιστήμης. Ἀλλ' ἤδη σέως μὲν
διασκεδάσατε μίαν τῶν ἀποριῶν μου, ἑλπίσω
δὲ ὅτι θὰ μ' ἐπιτρέψῃτε νὰ ἐκζητῶ τὰς γνώμας
σας, ὁσάκις ἰδεῖ τις ἤθελε διατυράξει τὴν γυ-
λήν τοῦ πνεύματός μου καὶ τὴν σπουδαιό-
τηταν πάσης κληρονομίας, τὴν ὁποῖαν παρέλα-
βον ἀπὸ τοὺς ἀειμνήστους γονεῖς μου, τὴν
ἀδιάσειστον πεποιθήσιν καὶ πίστιν εἰς τὰ χρι-
στιανικὰ δόγματα».

— «Κυρία μου, πιστεύσατε εἰς φίλον δια-
νύσαντα μὲν τὸν βίον εἰς τὴν ἐρευναν τῆς
ἀληθείας ἐπὶ τῶν αἰώνων προβλημάτων, ἀκού-
σαντα δὲ τοὺς λόγους καὶ ἀναδιδῶντα τὰς
συγγραφὰς πάσης σχολῆς καὶ πάσης δοξασίας
ἀδιακρίτως. Τὸ αἰσθημα καὶ αἱ οἰκονομικαὶ
παραδόσεις σὰς δδηροῦσιν ἀσφαλέστερον εἰς τὴν
ἀλήθειαν ἀπὸ τοὺς διδάσκοντας ἐπ' ὀνόματι
τῶν φυσιογνωστικῶν ἐπιστημῶν ἐπὶ ζητημά-
των μὴ ὄντων ἐπιδεικτικῶν πειραματικῆς με-
λέτης καὶ ἐκζητήσεως καὶ μὴ δυνάμεων ὡς
ἐκ τούτου νὰ ἀβώσιν ὁρτὴν λύσιν ἐν μόνῳ
τῷ κύκλῳ τῆς θετικῆς ἐπιστήμης. Ὑπερη-
δῶντες τὰ ὅρια τῆς ἀποδοτικότητος τῶν περὶ-
φρονοῦσιν οἱ νέοι σφιστάι τὰς ἀποκαλύψεις
τοῦ αἰσθήματος καὶ τὰς ἐνοράσεις τοῦ πνεύ-
ματος, λησμονοῦντες δὲ ὅτι πᾶσαι αἱ μεγάλαι
ἀλήθειαι καὶ ἀνακαλύψεις ἐπήρασαν ἀπὸ τοῦ
συναίσθημα τῆς καρδίας ἢ ἀπὸ τὴν ἐννοήσιν
τῆς διανοίας πρὶν ἢ ἀβώσιν ἐπιστημονικὸν
κύρος. παραγκωνίζουσιν ἐκ τῶν σφηκτῶν
πᾶσαν τὴν αἰσθημάτων ἐπίδρασιν, ὡς ἂν μὴ
τὸ αἰσθημα δὲν ἦτο ψυχικὴ τοῦ ἀνθρώπου
δύναμις ὑποθερμαινύουσα τὴν πνευματικὴν αὐ-
τοῦ ἐνεργότητα καὶ διαφωτίζουσα τὰ βέθη
τῶν μυστηρίων τοῦ παντός. Ἐξαιροῦσι τὰς
ἀποπλανήσεις, εἰς ἃς πολλὰκις ἐξωλλίσθησεν ἡ
ἀνθρωπότης, ὡς ἂν οἱ ἐπιστήμονες μὴ ἦσαν οἱ
προεξάρχοντες καὶ οἱ ἐπαγγελλόμενοι τὴν κα-
θολικὴν πλάνην. Ἐχουσι πάντοτε εἰς τὸ στόμα
καὶ εἰς τὸν κάλαμον τὴν περὶ τῆς στρουφῆς τοῦ
ἡλίου περὶ τὴν γῆν πλάνην τῆς ἀνθρωπότητος,
ὡς ἂν μὴ ἡ ἐπιστήμη ἐδίδεσκεν αὐτὴν ὡς ἀλή-
θειαν ἀπροσμάχητον, καὶ ἐπιτίθενται μόνον
κατὰ τῶν δικαστῶν τοῦ Γαλιλαίου, ἐνφ' οἱ ἐπι-
στήμονες πρώτοι ἐρρίψαν τὴν λίδον κατ' αὐτοῦ
ἐπικαλούμενοι τὴν παρέμβασιν τῶν ἐκκλησια-
στικῶν καὶ κοσμικῶν ἀρχῶν! Παριστάνουσι
τὰς θρησκευτικὰς πεποιθήσεις ὡς ἀντικατα-
στάνας εἰς τὴν ἐπιστημονικὴν καὶ ἐκπολιτιστικὴν
προόδον καὶ λησμονοῦσιν ὅτι ἱερεῖς καὶ τῶν
χριστιανῶν οἱ εὐσεβεῖστα ἀνεκάλυψαν τοὺς
νόμους τῶν οὐρανίων σωματίων καὶ ἐθεμελίω-
σαν κατὰ τὸν Γ' καὶ ΙΖ' αἰῶνα τὴν νεωτέ-
ραν ἐπιστήμην. Κομπορημονοῦντες διδάσκουσι
σήμερον ὡς ἀπολύτους ἀληθείας προτάσεις καὶ
ὑποθέσεις, τὰς ὁποίας αὐτοὶ διαφυσόουσιν ἐν

δυνάμει της ἐπιστήμης, τῶν δὲ περὶ δημιουργίας τοῦ παντός ζητημάτων καὶ τῶν περὶ φυσικῶν τοῦ ἀνθρώπου δυνάμεων ἐπιλαμβάνοντες παρρησιάζονται τὰ παραγόμενα τῶν τιμώντων τὴν ἀνθρωπότητα μεγαλοφυῶν φιλοσόφων καὶ ζώντων φυσιογνωστῶν διδασκόντων ὅτι αἱ σημεριναὶ πρόοδοι τῆς ἐπιστήμης ἀνέδειξαν τὴν πλήρη αὐτῶν ἄγνοιαν καὶ ἀναρμοδιότητα ἐπὶ ζητημάτων ὁρώντων τὴν γένεσιν τῶν νόμων τῆς φύσεως καὶ τὰς πνευματικὰς τοῦ ἀνθρώπου ἐνεργείας. Βεβαίως τὸ αἰσθημα καὶ αἱ τῆς διανοίας ἐνεργείαι καὶ ἡ καθολικὴ πεποίθησις μὴ ἔχουσαι τοῦς χαρακτηρηστικὰς ἐνστικτοῦ ἀνάγκης, ἀλλ' ἀπορρέουσιν ἀπὸ τῆς δυνάμεις ὅπως ἐλευθέριον καὶ προσθετικὸν δύναται νὰ ἐκθέτωσι καὶ εἰς σφάλματα καὶ εἰς ἀποπλανήσεις καὶ εἰς παρεκτροπὰς, ἀλλ' ἐν τῇ αὐτῇ ἐπὶ μὲν ἀληθείας, ἐπὶ τῆς ἀληθείας τοῦ αὐτοῦ ἐξ οὗ τῆς ἀνθρωπίνης προσωπικότητος, ἱστορικῶν συναρτήσεων καὶ καθολικῆς πεποιθήσεως καὶ ἱστορικῶν τῶν ἐθνῶν παραδόσεις καὶ περὶ καὶ ἐπιστήμη καὶ ὅροι ὑπάρχουσιν καὶ προὐδον κοινωνικῆς συμβιώσεως συμβαδίζουσι καὶ ὑπογράφουσιν ἡμῶς ἐπὶ τοῦ αὐτοῦ σημείου, ἐξ οὗ προφανῶς διαγινώσκουμεν τὸ ἀσύστατον καὶ ψευδὲς τῶν ὀλισθητικῶν καὶ πανθαίστικῶν θεωριῶν, ἐξελεγχόμενων διὰ τῆς ὑπάρχουσας δυνάμεως ἐλευθερίας καὶ αὐτεξουσίου καὶ ἀνεξαρτήτου τῶν μηχανικῶν νόμων καὶ τῶν ἀσυνειδήτων τῆς βίης δυνάμεων καὶ μεταβολῶν. Ἐντεῦθεν κατανοεῖτε, Κυρία μου, διατί τισὶν καταβάλλονται ὑπὸ τῶν ὀλοδοξούντων προσπάθειαι καὶ μετὰ πόσης ἐργάζονται ἐπιμονῆς, ὅπως τὰ μὲν ξηρολογικὰ καὶ φυσικὰ φαινόμενα παραστήσωσιν ὡς μηχανικά, πᾶσαν δὲ οὐσιώδη διαφορὰν μεταξὺ τῆς ἐνοργάνου καὶ ὁργανικῆς βίης καὶ μεταξὺ κτήνους καὶ λογικοῦ καὶ ἐλευθέριου ὄντος ἐξαλείψωσι. Τῆς ἐλευθερίας τοῦ λόγου καὶ τῆς βουλήσεως ἐκλείπουσιν, τὸν δὲ ἐνεργεῖαν τοῦ ἀνθρώπου ἀποδιδομένων εἰς τοὺς μοιραίους καὶ ἀμετατρέπτους νόμους τῆς βίης, καταργεῖται ἡ ἰδέα τοῦ καθήκοντος καὶ ἡ εὐθύνη ἐπὶ ταῖς ἰδίαις πράξεσι, ἐκλείπει ἡ βίσις τοῦ κοινωνικοῦ δικαιοῦματος τῆς τιμωρίας τῶν ἐγκλημάτων καὶ αἶρεται πᾶς σύνδεσμος τῆς ἀνθρωπίνης προσωπικότητος μετὰ τοῦ ἀοράτου καὶ ὑπερκοσμοῦ, ἐξαλείφεται δὲ ἀπὸ τῆς καρδίας ἡμῶν πᾶσα ἰδανικότης καὶ πᾶν αἰσθημα ἠθικῆς καὶ θρησκευτικότητος. Τὸ ἀνθρώπινον ζῆον τοῦ Ζοῦ, ἰδοὺ ἡ πραγματικότης καὶ ἡ ἀλήθεια καὶ τὸ προτεινόμενον εἰς τὴν νεότητα πρότυπον ὑπὸ τοῦ συστήματος τῆς ὀλισθητικῆς ἀφροσύνης!!!

— «Καὶ φρονεῖτε ἑρὰ γε ὅτι τὸ ἐπεγεῖραν ἐν ἐμοὶ τὴν λυθείσαν ἀπορίαν ἡρθρον καταχωρήθη εἰς τὴν «Ἐφημερίδα τῶν Κυριῶν» ἐπὶ

σκοπῇ διαδόσεως τῶν ὀλισθητικῶν θεωριῶν; — «Ἐμὶ βέβαιος περὶ τοῦ ἐνκεφάλου. Ὅντε ἡ τὴν ἡρθρον μεταφράσασιν οὔτε ἡ τὴν ἐφημερίδα διενθύνουσα σκοπὸν προέβλεπε νὰ διαδώσῃ θεωρίας φιλοσοφικοῦ σκοπιζμοῦ καὶ ἀντιθρησκευτικῶν τάσεων, ἀλλὰ δυστυχῶς δὲν καταβλήθη πάντοτε ἡ θέουσα προσοχὴ κατὰ τὴν ἐπιθεώρησιν τῶν δημοσιευμένων ἡρθρων, οἱ αὖτε ἀναγκάως νὰ καταβλήθη κατὰ τὴν σύνταξιν ἐφημερίδος ἀναγνωστικῆς ὑπὸ τοῦ ἐργαστοῦ φύλου. Αἱ γράφουσιν τὰ δημοσιευόμενα διὰ τῆς «Ἐφημερίδος τῶν Κυριῶν» ἡρθρα καὶ αἱ ἐπιθεωροῦσαι αὐτὰ δέον νὰ ἐχῶσιν ἐνώπιον τοῦ νοῦ καὶ τῆς καρδίας των μίαν ἀλήθειαν, ἱστορικὴν μὲν καὶ πραγματικὴν καὶ ὑπὸ πάντων τῶν εἰς φρονούντων παρεκτροπῶν, διατηρηθεῖσαν δὲ ἐπιτηδεύματα ὑπὸ καθήκοντος τῶν φυσιολογικῶν ἐπιστημῶν, μὴ διακρινόμενον ἐπὶ φιλοθηρηστικῶν αἰσθημάτων. «Τὴν ἡρθρον θρησκευτικὴν αἰσθητικὴν ἀνδράστατον καὶ βρωμερὴν εἶνε συνήθως ζῶον».

«Καὶ ἀληθῶς. Ὁ ἀποβάλλων τὰ γνωρίσματα τῆς ἀνθρωπίνης ὑποστάσεως, τὴν καθήκον, τὴν θρησκείαν καὶ τὴν εὐθύνην τῶν ἰδίων πράξεων, μετ' ὧν ἀναποσπᾶσται συνδέονται αἱ πεποιθήσεις περὶ τοῦ αὐτοῦ ἐξ οὗ τῆς ἀνθρωπίνης προσωπικότητος, κατέρχεται ἐκουσίως εἰς ὑποδαστέραν τοῦ κτήνους θέαν, καταχωρήμενος τῆς ἀπολύτου ἐλευθερίας, δι' ἣς ὁ Ἀθιωτογὼς αὐτὸν μόνον μεταξὺ τῶν ἐπὶ τῆς γῆς ὄντων περιέβαλε.»

II

«Ὡς μελετῶμεν τὰς ἐξαιρέσεις καὶ ὅπως καταπλακτικῶς τῶν ζῶων καὶ τῶν ἐντόμων ἐνστικτικῶς ὅπως καὶ ἱκανότητος καὶ ὡς θανόμεναι τὸ ἡπείρον καὶ ἀνεξεργήτητον τῆς ἐν αὐτοῖς ἐκδηλουμένης σοφίας. Ἀλλὰ καὶ ποῖον τὸν ὄντων καὶ τῶν φαινόμενων τῆς κτίσεως δὲν καταπλήσσει τὴν ἡμετέραν διάνοιαν καὶ δὲν ἀνατρέπει ἐκ βάθρων τὰς ἀσέβεις διδασκαλίας περὶ τῆς ἀσκόπου καὶ τυχαίας ἐμφανίσεως καὶ αὐτοδημιουργίας τῶν νόμων τῆς φύσεως! Καὶ τὸ πάντων θαυμασιώτερον δὲν εἶνε ἑρὰ γε ἡ ἀπέχοντος τῶν ὄντων πικαλίαν ἀπὸ τῶν ἐκείνων μεγάλων μέχρι τῶν ἀπείρων μικρῶν καὶ ἀπὸ τῶν ὑποβαλλομένων εἰς τοὺς νόμους τῆς νεκρῆς βίης μέχρι τοῦ περιβαλλομένου ἐλευθέρας δυνάμεως καὶ αὐτεξουσίου προσωπικότητος; Καταπλήσεται ὁ μελετῶν τοὺς περὶ ἑλξέως καὶ θερμότητος καὶ ἡλεκτρισμοῦ νόμους, ἀλλ' ἡ δημιουργία ἐμφανίζεται μεγαλοπρεπέστερα, ὅτε μεταβιβάσῃ εἰς ἄλλην σφαιρὴν ὄντων μελετῇ τοὺς ἰδιαιτέρους νόμους τοῦ φυτικῶν κόσμου καὶ τὴν συνεργασίαν αὐτῶν μετὰ τῶν νόμων τῆς ἐνοργάνου βίης παρατινόντων ἐν τῇ διασκευῇ τοῦ ἀπλουσιώτου τῶν φύλων ἢ τῶν ἀνθέων πρόνοιαν καὶ σκο

πιμότητα καὶ ἐκρίβειαν ὑπερβαίνουσαν πάντα μαθηματικὸν ὑπολογισμόν ἐν πάσαις ταῖς λεπτομερείαις τῶν ἐνεργειῶν πρὸς διαμόρφωσιν καὶ παραγωγὴν αὐτῶν. Νέα πάλιν φαινόμενα, νέοι νόμοι ἐμφανίζονται κατὰ τὴν ἐρευναν τοῦ βασιλείου τῆς ζωῆς, τὰ θάματα τῆς ὁράσεως, τοῦ ἤχου, τῆς αἰσθήσεως, τοῦ αὐτοκινήτου καὶ τῆς ἐνστικτικότητος, πρὸς παραγωγὴν τῶν ὁπλοῶν συνεργάζονται ἐν πλήρει ἐμπορίᾳ καὶ οἱ τῆς ἐνοργάνου καὶ ἐνοργάνου βίης νόμοι μετὰ τῶν βίως ἰδιαιτέρων τοῦ νέου τοῦ βιολογικοῦ κόσμου.

Ὅντω δὲ τὰ ἔργα τοῦ μύρμηκος καὶ τῆς μελίτσης καὶ τῆς ἀράχνης διεγείρουσιν ἐν ἡμῖν τὴν ἐκπληξιν καὶ τὸν θαυμασμόν, ἀλλ' ἐκ τῆς σκοπιμότητος τῆς διασκευῆς τῶν ὁργάνων, ἐκ τῆς ὁμοιομορφου σταθερᾶς καὶ ἀναλλοιώτου ἐνεργείας καὶ ἐκ τοῦ περιορισμοῦ τῶν φαινομένων τῆς νοήσεως καὶ τῆς βουλήσεως ἐπὶ μόνων τῶν ἔργων τοῦ ἐνστικτοῦ καὶ τῶν ἔξωθεν αὐτῶν γινώσκουμεν ὅτι ἐν τοῖς ἔργοις αὐτῶν πληροῦται νόμος τῆς φύσεως καὶ τοῦ εἶδους ἀναγκάως ἐπιβαλλόμενος. Ἀλλ' ἰδοὺ νέοι ὀρίζοντες, νέα φαινόμενα, νέοι νόμοι παρουσιάζονται ἐν ἡμῖν κατὰ τὴν μελέτην τῆς ἰδίας ἡμῶν ὑποστάσεως. Παρὰ τοὺς βιολογικοὺς καὶ ἐνστικτοὺς νόμους, παρὰ τοὺς νόμους τῆς ἐνοργάνου καὶ ἐνοργάνου βίης τοὺς λειτουργοῦντας ἐπὶ τοῦ ἡμετέρου σώματος, συναισθανόμεθα ἐν ἡμῖν δύναμιν μὴδὲν ἔχουσαν χαρακτηριστὰ σωματικόν, ἀναγκαῖον καὶ ἀπαράβατον. Διότι σὺ, ἀναγνώστα, δύνασαι ν' ἀραψῇς, ἢ νὰ μισῇς κατ' ἐκλογὴν καὶ κατὰ βούλησιν, — σὺ, πλούσιος ὢν, δύνασαι ν' ἀποποιήσῃς εἰς τὸν πεινῶντα τεμῆχιον ἄρτου, ἢ νὰ ἐλεήσῃς αὐτὸν προσφέρων μισρόν τι μέρος τῆς περισσῆς σου, — σὺ δύνασαι νὰ ἐργασθῇς, ὅπως πορίσθῃς τὰ πρὸς τὸ ζῆν, ἢ ν' ἀποθάνῃς ἀπὸ ἐκηδίας, — σὺ, γινόμενος ὑπόδειγμα τῶν τέκνων σου, δύνασαι νὰ ἰδωγῇς αὐτὰ πρὸς τὴν ὁδὸν τῆς χριστιανικῆς ἠθικότητος, ἢ περιφροῦν τὰς θρησκευτικὰς καὶ ἠθικὰς ἀρχὰς καὶ πεποιθήσεις νὰ καταπνίξῃς τὰ ἐν αὐτοῖς σπέρματα παντός ὑπερκοσμοῦ συναισθημάτων, — σὺ δύνασαι νὰ φρονέσῃς τὸν ὁμοῖόν σου, ὅπως σφαιτερισθῇς τὰ κτήματά του, ἢ νὰ ἐνεργήσῃς αὐτόν, — σὺ δύνασαι νὰ προσφέρῃς τὴν ὑπαρχέν σου ὀλοκαύτωμα ὑπὲρ τῆς πατρίδος καὶ τῆς γῆς τῆς γεννήσεώς σου, ἢ νὰ προδώσῃς αὐτήν καὶ νὰ ἐνεργήσῃς πρὸς διαστροφὴν τῶν ἡθῶν καὶ τῶν συμπεριόντων τῶν συμπολιτῶν σου. Ἰδοὺ τὸ βασίλειον τοῦ ἀνθρώπου. Ἰδοὺ οἱ χαρακτηριστῆρες τῶν τῆς ἐλευθερίας νόμων, θαυμασιῶς μὲν συνδυαζομένων καὶ ὁμοειδῶς συνεργοῦντων μετὰ τῶν βιολογικῶν καὶ ὁργανικῶν τοῦ σώματος, διατηρούντων δ' αἰετοῦ τὰ ἴδια στοιχεῖα καὶ γνωρίσματα τῆς

ἀνεξαρτησίας ἀπέναντι τῶν μηχανικῶν κινήσεων καὶ φαινομένων.

Ἡ καθολικὴ πεποίθησις περὶ τοῦ αὐτεξουσίου τῆς ἀνθρωπίνης προσωπικότητος, ἡ ὁμόφωνος γνώμη καὶ δοξασία τῶν κατὰ τὴν ἀρχαιότητα καὶ τῶν καθ' ἡμᾶς χρόνων φιλοσοφούντων καὶ τὰ συμπεράσματα, εἰς ἃ μᾶς ὀδηγεῖ ἡ συγκριτικὴ ἀνάλυσις τῶν ἐνστικτῶν καὶ τῶν ἐκουσίων τοῦ ἀνθρώπου πράξεων, δὲν ἀποτελοῦσιν ἑρὰ γε σύνολον ἀπροσμεχρίτων καὶ ἀκαταγωνίστων ἀποδείξεων περὶ τῆς ἐλευθερίας νοητικῆς ἐνεργότητος καὶ ἀνθρωπίνης βουλήσεως; Ἀναγνώστα! Συναισθάνεσθαι ὅτι ἔχεις ἀνάγκην νέου τινος τεκμηρίου καὶ νέας ἀποδείξεως, ὅπως πεισθῇς ὅτι ἡ κρίσις τῆς ἀνθρωπότητος περὶ τοῦ αὐτοῦ ἐξ οὗ τῆς ἡμετέρας προσωπικότητος δὲν εἶνε οὔτε φρεναπᾶτη, οὔτε παραισθησις, οὔτε πλάνη; Ὡς ἐκζητήσωμεν τὴν νέαν ταύτην καὶ περιφανῆ ἀπόδειξιν ἀπὸ τοῦς λόγους καὶ ἀπὸ τὰ ἔργα αὐτοῦ ἐκείνων τῶν ἀπαινουμένων τὴν ἐλευθέραν τοῦ ἀνθρώπου βούλησιν καὶ ἀναγιγνώσκων νὰ πείσωσιν ἡμᾶς ὅτι ὁ πνευματικὸς ἡμῶν βίος ἡρτῇ ἀπὸ μηχανικῆς τῆς βίης δυνάμεως καὶ μεταβολᾶς. Ἀκολουθεῖ μοι, ἀναγνώστα. Ὡς σὲ ὀδηγήσω ἐνώπιον τῶν ὀλισθητικῶν, ὅπως ἐν τοῖς ἔργοις καὶ ἐν τοῖς λόγοις αὐτῶν κατέβῃς τὸ μέγεθος τῆς ἀφροσύνης τῶν περὶ ἐλευθερίας τοῦ ἀνθρώπου βουλήσεως ἀρχῶν καὶ δοξασίῶν τοῦ ἰδίου αὐτῶν συστήματος καὶ τῆς ἰδίας τῶν νέων σοφιστῶν σχολῆς.

Ὁ λαμβάνων τὸ φύλλον παρακαλεῖται νὰ προκαταβάλλῃ τακτικῶς τὴν συνδρομήν του.

ΠΩΣ ΘΕΛΟΜΕΝ ΤΟΝ ΚΛΗΡΟΝ

Ὅπως τὸν θέλῃ ὁ Χριστός·
μὲ ἀρετὰς μεγάλας
τὸν θέλομεν, τοῦ κόσμου φῶς,
τῆς γῆς νὰ εἶνε ἥλιος.

Νὰ λάμπῃ μὲ τοὺς λόγους του,
νὰ λάμπῃ μὲ τὰς πράξεις,
νὰ εἶνε ζῶν παράδειγμα
εἰς τοῦ λαοῦ τὰς τάξεις.

ΕΚΚΛΗΣΙΑ ΚΑΙ ΠΑΡΘΕΝΑΓΩΓΕΙΟΝ

Πόσον ὡραῖον σύζευξιν ἀποτελοῦσιν αἱ δύο αὐταὶ λέξεις: Ἐκκλησία καὶ Παρθενία γέγονε! Εἶνε ὡς νὰ λέγῃ τις: Κηπος καὶ ἄνθη! Δύσος καὶ πετρεῖν! Οὐρανὸς καὶ

Πολλὰ καὶ σπουδαῖα ἐλήφθαι ἐκφέρονται ἐν τῇ ῥοθῳ τοῦτο. «Οἱ Ἕλληνες πληροὶ λέγει, ἐν ἡ-
θειον, ἐδύνατο νὰ ποιήσονται θανάτου ἐν τῇ Ἄνα-
τολῇ. . . . Δὲν ἐκέρχθησαν ὅμως ποτὲ οἱ κυβερνήται
τοῦ ἑλληνικοῦ βασιλείου περὶ μεγάλων πραγμάτων,
οὐδὲ ἠθέλησαν νὰ μιμηθῶσι τὰ μεγάλα κρᾶτη, ἅτινα
δὲν παύονται ἐνεργοῦντα. . . . διὰ τοῦ κλήρου εἰς τὰ
πύματα τοῦ κόσμου καὶ θυσιάζουσι πλεῖστα χρήματα».

Ὅτι ἀποφείρομεν νὰ παραδεχθῶμεν εἶνε κατὰ
τοῦ πατριάρχου κ. Νικοδήμου μομφαί. Ἡμεῖς φρονού-
μεν, ὅτι ἂν οἱ ἀρχιερεῖς κατήγεον λογιζομένην καὶ λε-
πιτομένην πρόγραμμα συνεκτασάμενοι παρὸς τὸ ὁμοθυ-
μον ἑλληνικοῦ κλήρου, πότες σχεδὸν οἱ πρωτοεργάται
ἤθελον προθύμως ἐκτελέσει ἑκαστος τὸ κατ' ἐαυτὸν,
καὶ πολλοὺς τοῦτων, οὓς κρύνομεν ἢ δὴ λιθοβολισμοῦ
ἐξέως, ἠθέλει ἐνεργάσει ὡς ἀποδοτικὸς τῆς ἑκκλη-
σίας καὶ τοῦ ἔθνους ἡ ἱστορία.

— Τῇ Κυριακῇ τῆς Πεντηκοστῆς ὡμίλησεν ἐν τῇ
ἐν Πειραιεὶ σχολῇ τοῦ «Ἱεροῦ Συνδίσταμου» ὁ κ. Ἱ.
Βλαχάκης. Τὸς ὑπὲρ αὐτοῦ ὡς ἐγγύστη ἐκκλησια-
στικοῦ ὁμήτορος ἐπαύρους ἐθεωροῦμεν ὑπερβολικοῦς, ἐ-
δικαιώσαμεν ὅμως τοὺς ἐπαινεταίους αὐτοῦ ἀκαθάρτους
αὐτοῦ ἰδίως ὡς. Ἡρώματι καὶ οἱ λόγοι του εἶνε ἐμ-
βριθεῖς καὶ διδακτικοὶ καὶ ἡ ἀπαγγελία του ἐνδιαστι-
κὴ τῶν νοημάτων. Τοιαῦτα φρονικὰ προσόντα, ὅτιαν
μετ' αὐτῶν συνενῶται ζήλος καὶ βίος ἀντιλήπτος,
διότι κρείπει ὁ βίος τοῦ κήρυκος νὰ ἐπισφαιγέται τοῦς
λόγους αὐτοῦ, ἀναδεικνύουσι τοὺς μεγάλους τῆς ἐκ-
κλησίας διδασκάλους, ὡς ἔχει μεγίστην ἀνάγκην σή-
μερον ἡ ἡμετέρα ἑκκλησία. Ζήλος καὶ λόγος. Ἦθος
καὶ λόγος. Τὸ πρῶτον ἔμεν τοῦ δευτέρου ἑλλειψίς· τὸ
δεύτερον ἔμεν τοῦ πρώτου ἀτέλεια, τὸ δὲ ἀρμότεια
συμπέπτονται, ἰδοὺ αἱ δύο πτέρυγες τοῦ ἱεραμένου
αὐτοῦ. «Ὅς δ' ἂν ποιήσῃ καὶ διδάξῃ οὕτως
μὲ γὰρ καὶ λήθῃ οὐκ εἶται. Τὸ μέγαλόν τοῦτο
ἐδύνατο εἰς πάντας τοὺς διδασκάλους τοῦ Ἱεροῦ
Συνδίσταμου ἐν ἀγαθῷ καὶ ἰσχυρῶν καὶ τῆς ἑκκλησίας.

— Ὁ κ. Γ. Μαργτίνος, ἀρχιερατοδότης καὶ ἐν τῶν
συμβούλων τοῦ Ἱεροῦ Συνδίσταμου, ὡμίλησε τὴν περὶ-
φύσαν Κυριακὴν εἰς τὴν ἐν Πειραιεὶ σχολὴν τοῦ Ἱε-
ροῦ Σωματείου τῇ 5 ἡμέρᾳ μ. Ἡ αἵθουσα τοῦ παρ-
θεναγωγείου ἦτο πλήρης λαοῦ, ἐνώπιον τοῦ ὁποίου
ὁ ῥήτωρ ὡμίλησεν ἐν τοῦ προχέου μετὰ πολλῆς ἀπλό-
τητος, σαφηνείας καὶ ζωηρότητος. Ὁ κ. Μαργτίνος, δι-
δάσκων καὶ ἐν τῇ «Ἐταιρίᾳ τῶν Φίλων» τοῦ Ἀκουῦ
ἐκδοκίμως, ἀνέλαβε τὴν διδασκαλίαν τῆς κατηχήσεως
καὶ ἐν Πειραιεὶ, καὶ ὡς ἀντελήφθημεν παραστάτης,
αἱ λόγοι αὐτοῦ, ἀνάλογοι τῆς καταλήψεως τοῦ λαοῦ,
παρήγαγον πολλὴν ἐντύπωσιν. Συγχαιροῦμεν τῷ σβ.
Μητροπολίτῃ καὶ τῷ Ἱερῷ Συνδίστῳ, τὸ πρῶτον ἐν-
γον τοῦ ὁποίου φαίνεται δεῖς μεγάλως διὰ ὠφελίμην.

— Πάντες ἀντιλαμπρῶς αἱ κάτοικοι τοῦ χωρίου
Μαυροπολίου συνέδραμον τὴν παρελθούσαν Κυριακὴν
εἰς τὸν ναὸν αὐτῶν, εἰς ὃν ὁ σβ. Μητροπολίτης κ.
Γεωργίου ἐτέλεσε μνημόσυνον διὰ τὸν πρὸ μαρτυρῶν
ποβόσαντα ἱερέα τὸν κ. Νικολάου. Ἡ Α. Σάββατος.

τῆς ὡμίλησεν, ὡς μανθάνομεν, λόγον πραγματικώτατον
καὶ ὠφελιμώτατον περὶ πίστεως καὶ τῶν μεγάλων ἐρ-
γῶν, ἅτινα εἶσι πάντως ἀνέπτυε αὐτῆς, ὅταν αὐτῇ
δὲν εἶνε νεκρὰ ἐν τῇ καρδίᾳ τοῦ χριστιανοῦ. Οἱ ἀνὰ
τὰ χωρία χριστιανοὶ μετὰ μεγάλῃς ἐνδιαφέροντος ἐκ-
πύουσι καὶ ἀκούουσι τὰς ἐπισκοπείας καὶ τὴν σωτικὴν
διδασκαλίαν τοῦ ποιμενάρχου αὐτῶν.

— Ὁ σεβασμιώτατος μητροπολίτης Ἀθηρῶν ἐξελί-
γη πατριάρχης προέδρος τοῦ ἁγίου συνάκτου ἀλλό-
γῳ «Συνδίστῳ» τῶν ἑκκλησιῶν.

— Ὁ κ. Γεώργ. Σπ. Μανδῆς, ποιητὴς τῆς φιλο-
λογίας, προσηλυτισθεὶς πρὸς τὴν ἐκκλησίαν ὑπὸ τῶν ἐν
Ἀθήραις καὶ Πειραιεὶ καλουμένων ἑλλήνων ἐπαγγε-
λιῶν, ἀνηκόωντων εἰς τὴν ἀντιβυβλιοθηκὴν ἐκκλησίας
τῶν Διαμαρτυρουμένων, ἐπίστρεψεν εἰς τοὺς κόλπους
τῆς Ὁρθοδόξου ἑκκλησίας, ἐπιδόων δὲ εἰς τὸν σβ.
προέδρῳ τῆς Ἱερᾶς Συνόδου ἡμολογίαν τῆς Ὁρθοδό-
ξου πίστεως, ἣν ἀρνοῦντο ὁρμεῖν, προσεχῶς, χάριτι ἐπι-
τρέχοντος.

— Ὁ μητροπολίτης Πενταπόλεως κ. Νικαίτης ἀγ-
γέλλει τὴν δι' αὐτοῦ ἔχοντι ἀναδόχον τῶς ἐργασι-
μας τοῦ Νεοφύτου Νέμβρι Πατριάρχου Φω-
κακῆ Θεολογία καὶ Χρηστικῆς Ἡθικῆς.
Τὸ βεβλῆν ταῦτα τοῦ παρελλήνου ῥήματος ἐξισθῆντος
αὐτοῦ ἐκείνου διδασκάλου ἀρχαίου ἐν 18 τοπο-
γραφικῶν φάλλων διὰ τιμῆς ἐπὶ φρ. 6. Ὁ ἐργα-
σίματος ἀντιβυβλιοθήκης διὰ λιθογραφίας καὶ ἐν 18
7 τοπογραφικῶν φάλλων εἰς ἰδιωτικῶν τιμῶς συγ-
χρότως ἐκδοθέντων Σχεδίασμα βιβλιοφάνειαν τοῦ
Βασιλέως καὶ πρὸς ἐκτελέσειν αὐτοῦ. Τὸς ἐπι-
θρομὴν καὶ ἐργασίαν ἀντιβυβλιοθήκης τὸ ἀναγγέλλει
τὸν κ. Δ. Νικαίτης διανοητὴν τῆς ἐν Ἀλεξανδρίᾳ
ἑλληνοῦ καὶ σχολῆς «ὁ Ἱερός» ἔχοντι τὴν ἐπι-
στασίαν τῆς ἐκδόσεως.

— Ἡ Φιλοσοφία κατὰ Χριστὸν Ἡθική τοῦ κ.
Αἰζῶν Ἠλιού, περὶ ἧς ἐργασίαν ἔλαβεν ἡ Ἀνάστα-
σις, παλαιά ἐστὶ δὲ 1892 ἐν τῷ ἑσπερίῳ ἢ 4 1/2
χρ. φράγματι διὰ τὸ ἑσπερίον. Τὸ ὠφελιμώτατον
ταῦτα ἀγγεγραμμένα δύνανται εἰς νὰ παραμυθῶν καὶ διὰ
τῆς διανοητικῆς τῆς Ἀναστάσεως προκαταβά-
λων τὸ τίμημα.

ΔΟΥΡΑΙ ΥΠΕΡ ΤΗΣ «ΑΝΑΠΑΣΕΩΣ».

Ὁ ἐν Βιέννῃ ἐργασίας κ. Φιλάρτος Γιαν-
νούλης ἀρχιερατοδότης ἐκτελεσὶ διὰ τοῦ σεβα-
σμιωτάτου κ. προέδρου τοῦ Συλλόγου ὑπὲρ
τῆς «Ἀναπάσεως» ἀρχ. 96. Ὁμοίως καὶ ὁ
ἐν Αἰγύπτῳ ὁμογενὴς κ. Φρ. Κυριέσης ἐκτε-
λεσὶ πρὸς τῇ ἀντιβυβλιοθήκῃ του φρ. ἐπὶ πλάτῳ 8.
Οἱ ἐν Νικαίᾳ ἀντιβυβλιοθήκῃ πρὸς ταῖς συν-
δρομαῖς αὐτῶν δρ. ἐπὶ πλάτῳ 16. Ὁ κ. Ν. Φρ.
χάρης βέης πλάτῳ τῆς ἀντιβυβλιοθήκης του δρ. 16.

Τύπος Α. Κολοκοῦνη καὶ Ν. Τραπεζοφύλλου
Κατάθεσι τοῦ Δημαρχίου.